

**JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH
BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE**

**Význam hudebně pohybových činností při rozvíjení klíčových
kompetencí dětí v mateřské škole**

Bakalářská práce

Alena Krausová

Vedoucí bakalářské práce

Mgr. Radek Cvach

České Budějovice

2011

**UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA ČESKÉ
BUDĚJOVICE
FACULTY OF EDUCATION
DEPARTMENT OF PEDAGOGICS AND PSYCHOLOGY**

**The meaning of musical-motoric activities during the development of
key competence of children in kindergarten**

Bachelor work

Alena Krausová

Bachelor leader

Mgr. Radek Cvach

České Budějovice

2011

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE

Název bakalářské práce: Význam hudebně pohybových činností při rozvíjení klíčových kompetencí dětí v mateřské škole

Pracoviště: Katedra pedagogiky a psychologie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity

Jméno a příjmení autora: Alena Krausová

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Vedoucí práce: Mgr. Radek Cvach

Rok obhajoby: 2011

Anotace:

Moje bakalářská práce se zabývá klíčovými kompetencemi u dětí, které dochází do mateřské školy. Soustředuji se především na kompetenci k učení a její rozvíjení pomocí hudebně pohybových činností. V teoretické části bakalářské práce se věnuji pojmu a charakteristice klíčových kompetencí, Rámcovému vzdělávacímu programu pro předškolní vzdělávání a také vývojem hudebně pohybových činností u dětí. Také se v této části zmiňuji o hudební paměti nebo o hudebně tvůrčích schopnostech. Praktická část mé bakalářské práce se opírá o mnou vytvořený program, který jsem následně realizovala v mateřské škole. Uvedený program rozvíjí pomocí hudebně pohybových činností klíčovou kompetenci k učení.

Klíčová slova:

Hudebně pohybové činnosti, klíčové kompetence, kompetence k učení, Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

BIBLIOGRAPHICAL IDENTIFICATION

Thesis title: Význam hudebně pohybových činností při rozvíjení klíčových kompetencí dětí v mateřské škole

Place of work: Department of Pedagogy and Psychology, Pedagogical Faculty, University of South Bohemia

First and last name of the author: Alena Krausová

Field of study: Teaching for nursery schools

Bachelor laeder: Mgr. Radek Cvach

Year of defence: 2011

Abstract:

My thesis deals with the key skills of children attend the nursery school. I focus primarily on responsibility for their learning and development through music and movement activities. In the theoretical part of the thesis is devoted to the concept and characteristics of key competencies Framework curriculum for pre-school education and the development of musical movement activities for children. Also in this section I mention the music memory or musical and creative abilities. The practical part of my thesis is based on a program I created, I then realized that in kindergarten. The program develops musical movement activities with key responsibility for learning.

Keywords:

Music and movement activities, core competencies, learning competencies, curriculum framework for preschool education.

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Radku Cvachovi za pomoc, rady a konzultace, které mi poskytl při zpracování této bakalářské práce.

Ráda bych poděkovala i Bc. Vladimíře Dobrovolné, která mi umožnila realizaci mého programu v MŠ Hrotovice, a také svému manželovi za podporu a oporu při zpracování této práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Alena Krausová

.....

Obsah

Úvod.....	9
1. Klíčové kompetence.....	11
1.1 Historie pojmu kompetence (klíčové kompetence).....	11
1.2 Charakteristika pojmu klíčové kompetence.....	14
1.3 Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání (RVP PV) a klíčové kompetence.....	15
1.4 Stěžejní klíčové kompetence vycházející z RVP PV.....	17
1.4.1 Kompetence k učení.....	18
1.4.2 Kompetence k řešení problémů.....	18
1.4.3 Kompetence komunikativní.....	19
1.4.4 Kompetence sociální a personální.....	19
1.4.5 Kompetence činnostní a občanské.....	20
1.5 Klíčové kompetence v kontextu vzdělávacího obsahu RVP PV.....	20
1.5.1 Dítě a jeho tělo.....	21
1.5.2 Dítě a jeho psychika.....	21
1.5.3 Dítě a ten druhý.....	22
1.5.4 Dítě a společnost.....	23
1.5.5 Dítě a svět.....	23
2 Hudebně pohybový vývoj dítěte a jeho schopnosti.....	25
2.1 Hudební a pohybový vývoj dítěte.....	25
2.1.1 Prenatální období.....	25
2.1.2 Předškolní období.....	26
2.2 Pohybové schopnosti dětí.....	27
2.3 Hudební schopnosti dětí předškolního věku.....	27
2.3.1 Rytmické cítění dětí předškolního věku.....	28
2.3.2 Emocionální reakce dětí na hudbu.....	29
2.3.3 Hudební představivost a paměť.....	29
3 Rozvíjení hudebně pohybových schopností.....	31
3.1 Rozvíjení hudebně pohybových schopností u dětí v „domácím prostředí“.....	31
3.2 Rozvíjení hudebně pohybové schopnosti u dětí v MŠ.....	32
4 Cíle praktické části bakalářské práce.....	36
5 Realizace a průběh programu v MŠ.....	37
5.1 Popis složení skupiny.....	37
5.2 Podmínky při realizaci programu.....	37
5.3 Průběh programu se skupinou dětí.....	38
5.3.1 Téma: Seznamování a představování se (září).....	38
5.3.2 Téma: Podzimní období (září).....	40
5.3.3 Téma: Podzimním období 2 (říjen).....	42
5.3.4 Téma: Povoláními a zaměstnáními (listopad).....	45
5.3.5 Téma: Advent (prosinec).....	48
5.3.6 Téma: Vánoční doba (prosinec).....	51
5.3.7 Téma: Pohyb a orientace v prostoru (leden).....	55
5.3.8 Téma: Pohádka bez slov (únor).....	59
5.3.9 Téma: Lidské tělo (březen).....	62
5.3.10 Téma: Jarní počasí (květen).....	66
5.3.11 Téma: Pohyb na silnici (červen).....	70
5.4 Komparace výstupů na začátku a konci programu.....	73
Závěr.....	76

Přehled použitých zdrojů.....	78
Internetové zdroje.....	79

Úvod

Výběr tématu mé bakalářské práce nebyl jednoduchý. Během studia oboru učitelství pro mateřské školy jsem se utvrdila v tom, že děti se velice rády hýbou. Pokud se k pohybu přidá ještě hudba, je jejich radost znásobena. Je-li pro děti aktivita neznámá a „neokoukaná“, zajímají se o ni o to víc a chtějí se do činnosti zapojit. Otázka vzdělávacích programů v preprimárním i primárním školství je stále aktuální, tudíž téma „Význam hudebně pohybových činností při rozvíjení klíčových kompetencí u dětí předškolního věku“ tato odvětví spojuje.

Klíčovou kompetenci (dále jen KK) k učení, která je obsažena v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, jsem si vybrala jako stěžejní pro rozvoj předškolních dětí. Je velice důležité, aby se základ této klíčové kompetence správně „položil“ již v předškolním období. Od správného stanovení této KK se odvíjí celoživotní vzdělávání.

V teoretické části práce jsou charakterizovány klíčové kompetence i nástin geneze tohoto pojmu. Dále se zde zabývám pohybovými a hudebními schopnostmi a dovednostmi dětí předškolního věku. V této části jsem čerpala z různých odborných publikací i internetových zdrojů. Velkým přínosem mi při tvorbě teoretické části byly především publikace od autorů S. Kořátkové, K. Smolíkové a M. Fraňka.

V praktické části práce je představen program, pomocí kterého jsem se snažila u dětí rozvíjet vybranou KK. Prostřednictvím tohoto programu jsem se tedy pokusila naplnit výzkumné cíle práce. Velká část aktivit pro děti, jež jsem použila při sestavování programu, pocházela z praxe, kterou jsem prošla během studia na Jihočeské univerzitě. Celá práce je zaměřena na děti předškolního věku. Vytvořený program s hudebně pohybovými aktivitami, které rozvíjí KK k učení, jsem aplikovala na děti z MŠ Hrotovice. Činnosti, prováděné s dětmi, vycházely z témat třídního vzdělávacího programu, které jsou součástí školního vzdělávacího programu. Mého programu, realizovaného v MŠ, se zúčastnilo celkem 10 dětí ze dvou tříd, u nichž jsem pozorovala jejich vývoj a pokroky.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Klíčové kompetence

1.1 Historie pojmu kompetence (klíčové kompetence)

Pojem kompetence, resp. klíčové kompetence, prošel jistým vývojem. V 70. letech 20. století se začíná mluvit o klíčových kompetencích především ve spojitosti s faktorem zaměstnanosti/nezaměstnanosti lidí. Člověk, který má kvalitně vykonávat svou práci, musí mít určité znalosti, vzdělání a kvalifikaci. Poprvé se o klíčových kompetencích v souvislosti s firemním vzděláním a zaměstnaností zmiňuje v roce 1974 Mertens. Klíčové kompetence pro Evropu a evropskou vzdělanost projednávala skupina odborníků „Rady Evropy“ v roce 1996. Shodli se, že je důležité zakomponovat do vzdělávacích systémů zemí EU především rozvoj těchto životních způsobilostí:

1. Být schopen vzít v úvahu zkušenost
2. Dávat věci do souvislosti a organizovat poznatky různého druhu
3. Organizovat svůj učební proces
4. Být schopen řešit problémy
5. Být zodpovědný za své učení
6. Zvažovat různé zdroje dat
7. Radit se s lidmi ve svém okolí
8. Konzultovat s experty
9. Získávat informace
10. Vytvářet a uspořádat dokumentaci
11. Chápat kontinuitu minulosti a současnosti
12. Nahlížet aspekty rozvoje společnosti kriticky
13. Být schopen se vyrovnávat s nejistotou a komplexností situací
14. Účastnit se diskuzí a vyjadřovat vlastní názor
15. Vnímat politický a ekonomický kontext ve vzdělávacích a pracovních situacích
16. Hodnotit sociální chování související se zdravím, spotřebou a prostředím
17. Vážít si umění a literatury
18. Rozumět a hovořit více jazyky
19. Být schopen číst a psát ve více jazycích

20. Být schopen mluvit na veřejnosti
21. Obhajovat vlastní názor a argumentovat
22. Poslouchat a brát v úvahu názory jiných lidí
23. Vyjadřovat se písemně
24. Rozumět grafům, diagramům a tabulkám
25. Být schopen spolupráce v týmu
26. Činit rozhodnutí
27. Řešit konflikty
28. Posuzovat a hodnotit
29. Navazovat a udržovat kontakty
30. Vytvářet projekty
31. Brát na sebe zodpovědnost
32. Přispívat k práci skupiny a společnosti
33. Organizovat svou vlastní práci
34. Projevovat solidaritu
35. Ovládat matematické a modelové nástroje
36. Využívat informační a komunikační techniky
37. Být flexibilní při rychlých změnách
38. Nalézat nová řešení
39. Být houževnatý v případě obtíží

(<http://www.kritickemysleni.cz/prectetesi.php?co=lekce/kompetence>)

V březnu roku 2000 zasedla v Lisabonu „Rada Evropy“ a stanovila nový strategický cíl až do roku 2010.

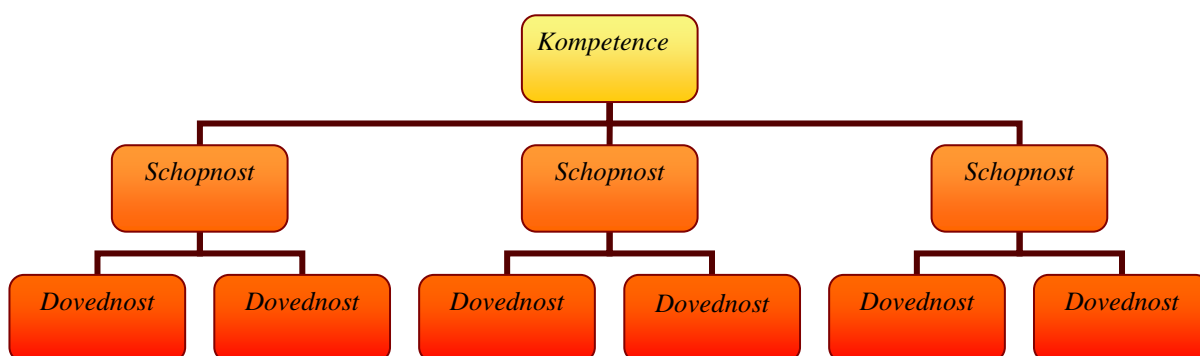
V „Lisabonském procesu“ se vychází zejména z práce „Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)“ a ze zkušeností jednotlivých států s tvorbou kurikulárních dokumentů. Klíčové kompetence jsou totiž chápány jako přenosný a multifunkční soubor vědomostí, dovedností, hodnot a postojů, které každý jedinec potřebuje pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti a pro budoucí úspěšné uplatnění se na trhu práce. Základy těchto klíčových kompetencí by měly být osvojeny v průběhu povinné školní docházky a měly by vytvářet základ pro další vzdělávání v rámci celoživotního učení.

„Evropa by se měla stát nejkonzurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou na světě, která čerpá ze znalostí a dovedností a je schopna nepřetržitého hospodářského růstu při současném dosažení většího množství lepších pracovních

příležitostí a větší sociální soudržnosti“ (Rada Evropy: Podrobný pracovní program vymezující cíle systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě, 2002).

Významnými autory, kteří se rovněž zabývají klíčovými kompetencemi, bez ohledu na politiku EU, jsou například Horst Belz a Marco Siegrist, podle kterých vypadá skladba klíčových kompetencí takto:

Skladba klíčových kompetencí podle Belze a Siegrista

Klíčové kompetence se vyskytují v mnoha vzdělávacích programech v celé Evropě, není to tedy „vynález“ českého školství. Pokud bychom jednotlivé zahraniční vzdělávací programy procházeli, zjistili bychom, že se sice různí názvy klíčových kompetencí nebo že některé vzdělávací systémy považují, vzhledem ke svým tradicím, za klíčové jiné znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty, než je tomu v našem prostředí, ale že podstata toho, co se pod klíčovými kompetencemi skrývá, je v zásadě shodná (<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/335/klicove-kompetence-v-rvp-zv.html/>).

Klíčové kompetence mají být multifunkční, tj. použitelné v různých situacích a oblastech lidského snažení. Je samozřejmé, že jejich výběr je ovlivněn kulturou dané společnosti. Navíc o nich má každá skupina lidí (pedagogů, rodičů, žáků, politiků apod.) v dané společnosti odlišnou představu.

V rámci „Lisabonského procesu“ byly pro proces výběru klíčových kompetencí stanoveny tři priority:

- Osobní naplnění a rozvoj jedince v průběhu celého života

- Aktivní občanství a zapojení se do společnosti
- Zaměstnanost jedince

(<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/13/KLICOVE-KOMPETENCE-%E2%80%93-NOVA-VYZVA-Z-EU-II.html/>)

1.2 Charakteristika pojmu klíčové kompetence

Značná část pozornosti v Lisabonském procesu směřovala k jednomu z dílčích cílů, a to k rozvíjení klíčových kompetencí. Účinnost vzdělávání se zvýší za předpokladu, že se tento cíl uskuteční. Klíčové kompetence v podstatě představují to důležité a zásadní, co se od nejujtějšího věku bude očekávat od dítěte na konci jeho docházky do mateřské školy. Pro svůj další rozvoj bude potřebovat vědomosti, schopnosti, dovednosti a vlastní postoje k určitým situacím a věcem, se kterými přijde do styku.

Vědomosti jsou soustavy informací (představ a pojmů), které si člověk osvojil (Čáp, Mareš, 2001, s. 81).

Schopnosti jsou vlastnosti, které umožňují člověku naučit se určitým činností a dobře je vykonávat. Rozlišují se schopnosti různého druhu (verbální, numerické, prostorové, paměťové, sociální...). Souhrnně se dají označit jako inteligence (Čáp, Mareš, 2001, s. 152).

Dovednosti těsně souvisejí se schopnostmi a je nesnadné je od sebe odlišit. Osvojení dovedností je závislé na schopnostech (Čáp, Mareš, 2001, s. 153).

Postoj je získaný motiv vyjadřující jedincův vztah k určitému objektu, k věci, lidem, činnosti, skupině, události, ideji apod. Lidé se liší v postojích, např. k přírodě, ale také k určitému druhu zábavy, sportu, hudby atd. Některé postoje se vztahují k hodnotám společnosti, tedy k tomu, co určitá společnost hodnotí jako významné, cenné a o co je třeba usilovat (Čáp, Mareš, 2001, s. 150). Hodnotová orientace je postoj lidí k určitým hodnotám.

Klíčové kompetence mají svou úlohu zejména při osobním naplnění a seberealizaci. Při rozvíjení osobnosti následně dochází k řádnému uplatnění absolventů škol ve společnosti, a také dochází ke zlepšení jejich života a životních podmínek. Od této situace se dále odvíjejí morální hodnoty mezi lidmi, bezpečnost, předvídání různých nečekaných situací (živelné pohromy, nehody, úrazy), výskyt

kriminality, stav ekonomiky atd. K vytvoření základů pro klíčové kompetence (dále jen KK) je nejideálnější předškolní věk. V průběhu celého života je pak možné tyto KK dále cíleně rozvíjet a zlepšovat. Všechny spolu těsně souvisejí a jedna bez druhé se nedá v žádném případě rozvíjet.

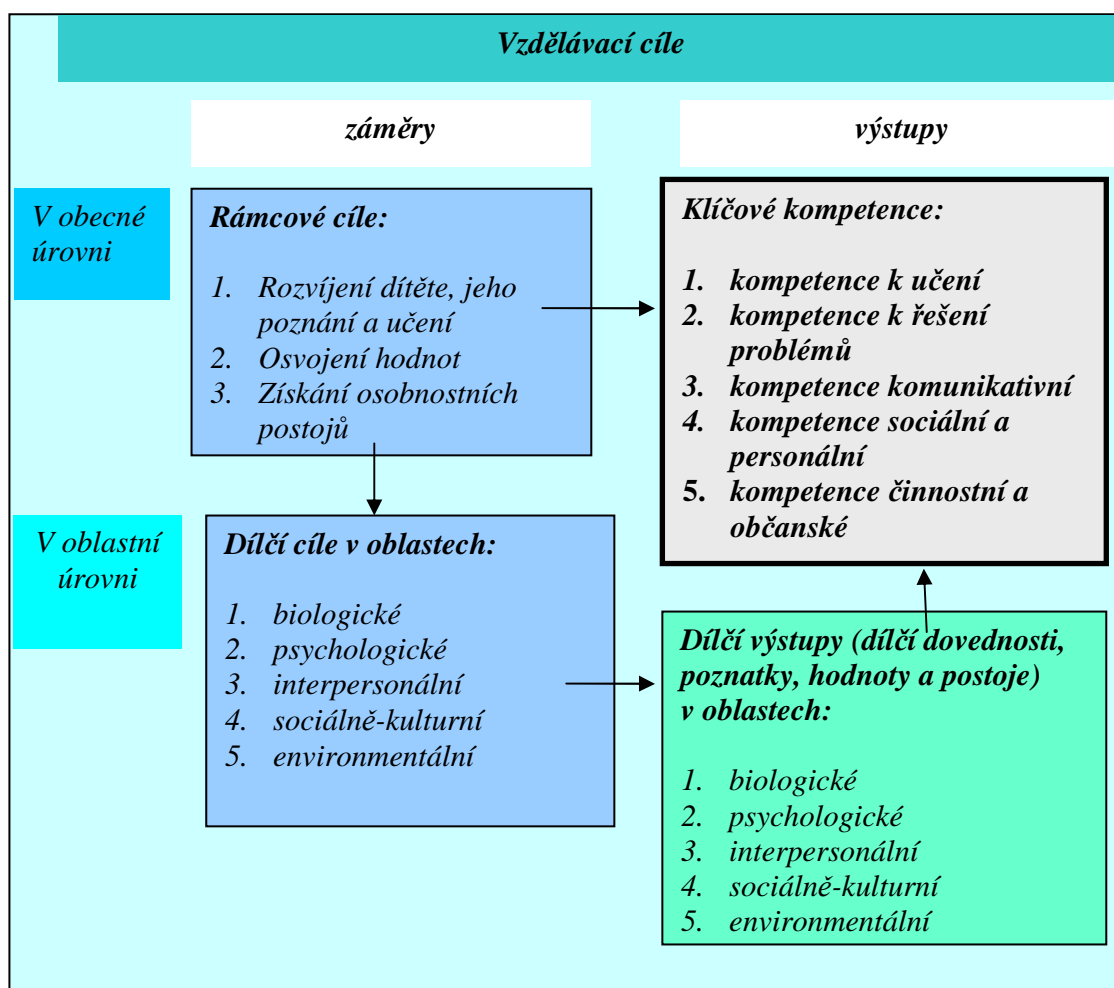
1.3 Rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání (RVP PV) a klíčové kompetence

V souladu se zásadami kurikulární politiky, které jsou uvedeny v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílá kniha), se do vzdělávacího systému od r. 2007 zavádějí tzv. Rámcové vzdělávací programy (dále jen RVP). Ty se opírají o zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.

Tyto dokumenty představují státní úroveň kurikulárních dokumentů. Na této úrovni to tedy jsou jednotlivé RVP pro dané stupně škol. Kurikulární dokumenty na školní úrovni představují školní vzdělávací programy, které si utvořila každá škola sama v souladu s RVP.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání pracuje s určitými cílovými kategoriemi, s dílčími cíli a výstupy, s rámcovými cíli a v neposlední řadě i s klíčovými kompetencemi. Nyní se pokusím stručně charakterizovat pomocí tabulky systém těchto cílů v RVP PV.

System vzdělávacích cílů předškolního vzdělávání (tabulka 1)

(Smolíková, VÚP, 2005, s. 10)

Obecné záměry vzdělávání jsou vyjádřeny pomocí rámcových cílů, výstupy pak v podobě klíčových kompetencí. Rámcové cíle se promítají do pěti vzdělávacích oblastí a získávají podobu cílů dílčích. Jejich průběžné naplňování směřuje k dosahování dílčích kompetencí, které jsou základem pro postupné budování kompetencí klíčových (Smolíková, VÚP, 2005, s. 10).

Rámcové cíle představují cestu, která směřuje k vědomostem, dovednostem a schopnostem každého dítěte. Školní vzdělávací program (dále ŠVP) je v podstatě „nástroj“, který konkretizuje Rámcové cíle a také KK, vede k jejich naplnění v dané MŠ, kterou navštěvují „konkrétní“ děti. Pedagog může dítě ovlivňovat vědomě při naplánovaných aktivitách, ale i nevědomě v nečekaných situacích. Toto ovlivňování dětí velice závisí na osobní charakteristice pedagoga, na jeho povahových rysech a na

způsobu jeho jednání v těchto situacích. Pedagog si možná někdy ani neuvědomuje, jak moc svým vzorem děti ovlivňuje.

V RVP PV jsou další dvě kategorie, které se jmenují dílčí cíle a výstupy, které jsou charakterizovány jako „vzdělávací obsah“. Tento „vzdělávací obsah“ je utvořen tak, aby děti v mateřské škole byly vhodně připraveny na dosahování vzdělávacích cílů a naplňování záměrů předškolního vzdělávání. Hlavním úkolem „vzdělávacího obsahu“ je jeho integrovaná a činnostní podoba. Tedy aby očekávané výstupy „učiva“ odpovídaly úrovni daného stupně vzdělávání, a z toho důvodu

- pojem „učivo“ je nahrazen slovy „vzdělávací nabídka“
- „učivo“ je vyjádřeno v podobě činností, ať už praktických či intelektových, popř. v podobě možností
- očekávané výstupy mají, podobně jako vzdělávací nabídka, činnostní ráz

Dílčí cíle jsou složky, které by měl pedagog u dítěte podporovat a rozvíjet. Vzdělávací obsah je uspořádán do pěti oblastí, a to: biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a environmentální.

Obsah vzdělávacích oblastí je vytvořen tak, aby jej pedagog mohl účelně rozvíjet a popřípadě doplnit o své vlastní zkušenosti z praxe.

Dílčí výstupy jsou popisovány jako cíle, kterých může dítě v této úrovni vzdělávání dosáhnout. Je to v podstatě komplex prakticky využitelných dovedností, které by si mělo dítě osvojit do konce předškolního vzdělávání. Nejpříjemnější je, když dítě získá odpovídající kompetence v takové míře, jaké jsou jeho individuální možnosti a potřeby.

Klíčové kompetence jsou vyjádřeny jako výstupy. Získávání klíčových kompetencí je celoživotní, individuální proces, který slouží k rozvoji osobnosti (Belz, Siegrist, 2001, s. 168).

1.4 Stěžejní klíčové kompetence vycházející z RVP PV

Rámcový vzdělávací program PV vymezuje pět KK. Ty jsou podle mého názoru stěžejní nejen z pohledu přípravy dítěte pro začátek soustavného učení, ale také pro

jeho další životní etapy i celoživotní vzdělávání. Jejich osvojení je proces složitý a dlouhodobý, který začíná již v předškolním vzdělávání a dále pokračuje v základní a střední školní výuce. Vzdělávání postupně prolíná celý život a společně s výchovou by mělo mířit ke klíčovým kompetencím. KK jsou rozděleny v samotném RVP PV (RVP PV, 2004, s. 12) a následovně vymezeny:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problémů
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence činnostní a občanské

1.4.1 Kompetence k učení

Položení dobrého základu této kompetence je velice důležité pro celý život. Po předškolním vzdělávání nastupuje dítě do školy a učení se pro něj pak stává celoživotním procesem. Cílem každého učitele působícího v předškolním vzdělávání by tedy mělo být, aby dítě, které opouští MŠ, mělo tuto kompetenci co nejvíce a co nejlépe rozvinutou. Dítě by mělo s radostí zkoumat, experimentovat, soustředěně si všímat a pozorovat podněty, které může použít v běžném životě. V mateřské škole se chuť k učení podporuje zejména při spontánních, ale i při řízených činnostech. Dítě umí vyvinout námahu a úmyslně se něčemu učit. Tedy se soustředit i záměrně si pamatovat. Učí se hodnotit svoje pokroky, posuzovat práci druhých a zvládá dokončit započatou práci.

1.4.2 Kompetence k řešení problémů

Smyslem této KK je, aby dítě umělo pochopit, že vyhýbat se problémům nepovede k jejich vyřešení a pokud bude vzniklé problémy řešit včas, bude to výhodou nejen pro něj, ale i pro jeho okolí. Předškolák umí přijímat problémy jako samozřejmost každodenního života a pokouší se tyto úlohy řešit. Pokud se některá situace opakuje, umí si s ní poradit samo, u jiných „těžších“ potřebuje pomoc dospělého. Všímá si, které

řešení by mohlo vést k cíli a které naopak ne. Pokud má dítě vhodnou zpětnou vazbu a to nejen za úspěch, ale i za chyby, bere své pochybení jako druh učení ,nikoli jako neúspěch. Vhodnou vazbou myslíme v tomto směru takovou, která je v souladu s názory a postoji okolí. Ve své podstatě svým jednáním nezapříčiní další konflikt. KK můžeme u dětí rozvíjet například pomocí kolektivních her, při kterých děti mezi sebou soutěží v družstvech.

1.4.3 Kompetence komunikativní

Na konci předškolního vzdělávání se dítě dokáže dorozumět, a to slovy i gesty. Rozumí funkci a významu některých symbolů. V šesti letech umí v průměru 2 500 – 3000 slov. Řeč umí dítě ovládat dobře, umí správně formulovat otázky, intonovat a vyjadřovat svoje pocity (dovede vést dialog s druhou osobou). V každodenních situacích dokáže komunikovat bez zábran s dětmi, ale i dospělými lidmi. Dokáže pochopit, že lidé se mezi sebou dorozumívají i jinými cizími jazyky. K rozvíjení komunikace (slovní zásoby) využívá knih, PC, telefonu, radiomagnetofonu, televize... Zvládá dovednosti, které předcházejí psaní a čtení. Nálady dokáže vyjádřit i za pomoci hudebních, dramatických a výtvarných technik. Tato KK se především rozvíjí spontánním učením básniček, říkadel a písniček.

1.4.4 Kompetence sociální a personální

Jestliže dítě ukončuje předškolní vzdělávání, umí se ve skupině prosadit, ale i podřídit ostatním. V každodenních situacích využívá základních společenských pravidel a návyků. Umí respektovat druhého a uzavírat kompromisy, které vedou k řešení střetů (problémů). Dítě si dokáže uvědomit, že za své chování a jednání ponese následky a že může samostatně rozhodovat o tom, co učiní a co ne. Svým dětským chápáním dokáže posoudit, kdo je slabší a potřebuje pomoc, pozná nevhodné chování, agresivitu a ubližování. Pokud se dítě setká s cizími lidmi a komunikace s nimi mu bude nepříjemná, zvládne tuto komunikaci odmítat. Umí také projevit empatickou reakci vůči lidem i zvířatům. Dokáže pochopit, že lidé se od sebe liší různými způsoby

a je k těmto odlišnostem tolerantní. Velice dobře se tato KK rozvíjí v komunitním kruhu, kdy mluví jen jedno dítě a ostatní naslouchají.

1.4.5 Kompetence činnostní a občanské

Na konci předškolního vzdělávání dokáže dítě odhadnout riziko svého nápadu, případně změnit záměr a zároveň se přizpůsobit okolnímu dění. Ví, že ve hře má určité povinnosti k druhým, kteří si s ním hrají a váží si úsilí, které druhí vyvíjejí. Vytváří spolu s ostatními pravidla, která určují dobré soužití s ostatními a těmto pravidlům také rozumí a snaží se je dodržovat. Dítě si je vědomo toho, v jakém prostředí žije, co ho obklopuje a že svým chováním a jednáním se podílí na fungování svého okolí. Snaží se zachovávat bezpečnostní pravidla týkající se nejen jeho, ale i ostatních a chová se tedy zodpovědně. Před ukončením předškolního vzdělávání by si mělo dítě uvědomovat, jaká má práva, ale i jaká práva mají ti druhí, a učit se druhé respektovat. Dítě by mělo mít alespoň základní představu o tom, co je v jednotě s lidskými hodnotami i co je v jejich rozporu. Tuto KK mohou rozvíjet prosociální hry, které se dají „utvořit“ jako obměna klasických her.

1.5 Klíčové kompetence v kontextu vzdělávacího obsahu RVP PV

Vzdělávací oblasti RVP PV jsou zpracovány tak, aby byly pro pedagoga jasné a mohl s jejich obsahem pak pracovat. Všechny oblasti zahrnují vzájemně propojené skupiny - vzdělávací nabídku, předpokládané výstupy (očekávané výsledky), dílčí cíle (záměry).

Vzdělávací obsah, tedy jeho jednotlivé oblasti jsou zpracovány tak, aby co nejvíce přispívaly k získávání klíčových kompetencí. Klíčové kompetence se nevyvíjí samostatně jedna bez druhé, ale jsou propojené ve vzdělávacích oblastech. Vzdělávací oblasti jsou rozčleněny do pěti oblastí, a to biologické, psychologické, interpersonální, sociálně-kulturní a také environmentální.

- Dítě a jeho tělo (oblast biologická)
- Dítě a jeho psychika (oblast psychická)

- Dítě a ten druhý (oblast interpersonální)
- Dítě a společnost (oblast sociálně-kulturní)
- Dítě a svět (oblast environmentální)

1.5.1 Dítě a jeho tělo

Tato vzdělávací oblast je zaměřena zejména na správný fyzický, ale i psychický vývoj a rozvoj dítěte. Jde zejména o ovládání jemné i hrubé motoriky, zdokonalení tělesné zdatnosti dítěte, ale také o pochopení funkce celého těla a jeho končetin. Dítě se musí naučit ovládat všechny své smysly, aby se mohlo rozvíjet správně.

Pedagogický pracovník proto zařazuje do denních činností běh, chůzi, skoky a další pohybové aktivity, které dítě může využít i mimo hru v MŠ. Pohybové aktivity zejména zařazuje při rozcvičkách, ale objevují se i při hudebně pohybových hrách, vystřihování, samovolně při volné hře a mnoha dalších činnostech.

Dítě se postupně učí popisovat části svého těla a také zjišťuje, jak tělo člověka funguje. S tím je spojen i příjem potravy a kultura stolování v MŠ. Dítě by mělo získat správné hygienické návyky, které ho budou provázet celoživotně.

Na konci docházky do MŠ by mělo dítě mít rozvinutou hrubou i jemnou motoriku do takové míry, aby bylo schopno přijetí do ZŠ. Mělo by umět napodobit pohyb, který vidí u starších dětí nebo dospělých a zvládat rytmické pohyby na hudbu. Mezi dětmi je velice oblíbená hra, při které znázorňují pohybem konkrétní písničku. Také na základě sluchového vnímání rádi reagují pohybem na příznačné zvuky některých hudebních nástrojů. Například mají rytmicky vykonávat po sobě jdoucí obtížnější přirozené pohyby - chůzi, běh, lezení a skoky. Za pomoci těchto hudebně pohybových her můžeme tuto vzdělávací oblast zdárně podporovat.

1.5.2 Dítě a jeho psychika

Pro dítě je velice důležité, aby se cítilo dobře v prostředí, ve kterém se nachází. Proto je zásadní, aby pedagog vytvářel klidné a příjemné okolí dětem, které přichází do MŠ. Okolí dítěte by mělo být plné podnětů a příležitostí pro celkový rozvoj jeho fyzické i psychické pohody. Pedagog je v podstatě i jedním z hlavních „tvůrců“ pozitivního

klimatu v kolektivu dětí. Také by měl podporovat děti v rozvoji myšlení, fantazie, učení jazyka, řeči nebo sebepojetí a citů.

Cílem úsilí každého pedagogického pracovníka je, aby dítě před ukončením předškolní docházky umělo např. využít svých nabytých zkušeností ve prospěch učení, zvládalo se cíleně soustředit, správně vyslovovat a intonovat slova, dále dovedlo rozvíjet citové vztahy, které naplno prožívá nebo prožívat bude, zároveň tím dokázalo poznat i samo sebe, získat zdravé sebevědomí, atd.

Toto všechno je rozvíjeno pomocí her orientovaných k poznávání a rozeznávání zvuků, vyprávění pohádek a recitací, sluchových a hudebně pohybových her (vytleskávání říkanek, které děti znají), kresby, výletů do okolí, pomáháním rodičů v domácnosti, sledováním vrstevníků a starších dětí apod.

1.5.3 Dítě a ten druhý

Sdílet druhým, co si myslím a potřebuji, je velice důležité nejen pro dospělého člověka, ale především pro dítě. Proto naplnění této vzdělávací oblasti má význam jak pro dítě, tak pro jeho okolí. Pedagog napomáhá ve třídě budovat přátelství mezi dětmi, zároveň také usměrňuje jejich chování a usiluje o vytváření pozitivní atmosféry ve třídě.

Ve třídách MŠ běžně fungují pravidla, která si buď děti vytvoří s pedagogem, nebo samy. Ty se pak snaží celý školní rok dodržovat. Děti se během docházky do MŠ učí vyjadřovat své názory a stanoviska k určitým věcem, které se kolem nich dějí, ale také dávat prostor druhým pro jejich názory a ty pak respektovat. Převážně se jedná o dětské vrstevníky, ale i o dospělé autority.

Pro pozitivní sociální rozvoj dětí je důležitá volnost, v tomto případě volná hra. V ní se děti musí bez pomoci pedagoga domlouvat na řešení „problémů“, které se objeví během hry, a také se učí chápat, že všichni mají stejné povinnosti i práva.

Hudebně pohybové aktivity jsou pro tuto věkovou skupinu přiměřeně náročné. Vidíme u nich odlišné chápání zadaného úkolu, různorodost provedení a velkou kreativitu v doplňcích a komentářích. Na základě původních informací nalezne každý jiné řešení.

V řízené činnosti se uplatňují hry z oblasti dramatické, hudební, hudebně pohybové (v MŠ se hrává hra, kdy dítě znázorní na hudbu svůj pocit nebo zážitek

pohybem a následně beze slov vyzve druhé dítě z kruhu, aby udělalo totéž), výtvarné, společenské, atd...

1.5.4 Dítě a společnost

V rodině, mateřské škole a vlastně v celé společnosti se vytváří určité socio-kulturní společenství. V dnešní době je velice žádoucí začleňovat do tříd mateřských škol, ale i základních škol děti z národnostních menšin, které žijí v ČR. Multikultura je jednou z velmi důležitých složek fungování každé třídy i celé školy. Děti tak mohou vidět, že existují rozdíly nejen mezi jednotlivci, ale celými kulturami. Je třeba je na tyto odlišnosti připravovat od samotného počátku jejich uvědomování si své vlastní identity.

Tuto oblast můžeme také rozvíjet návštěvami kulturních akcí nebo divadel. Děti s pedagogy také velice často připravují samy různá vlastní představení a besídky k výročím či svátkům. Touto obměnou od každodenních herních aktivit se děti učí vcítovat do různých rolí, řešit s ní spojené funkce a seznamují se tak s reakcemi okolí. Pedagog tímto dětem umožňuje zacházet s orffovskými nástroji, dává prostor pro zpěv, pro hudebně pohybovou nebo dramatickou činnost, ke sportovním aktivitám a jejich různým kombinacím.

V dnešní hektické době se dítě jen velice špatně prosazuje. Je proto zapotřebí, aby se naučilo přizpůsobit společnosti a jejím zákonitostem, hájit svá vlastní práva, neubližovat ostatním svým rozhodnutím a efektivně komunikovat v sociální skupině, která ho obklopuje. Zároveň je velice důležité nacházet způsoby, jak se aktivně podílet na vytváření pohody ve svém sociálním prostředí (Kořátková, 2008, str. 135).

Pochopení odlišností, které soužití s lidmi na světě přináší, je dítěti velkým přínosem. Dítě tak neplní roli konfliktního člena, ale „stmelovače“. A to díky poznávání rozdílů mezi lidmi, které bývají jednak v hudbě, v pohybu, ale také ve sportu, náboženství, kultuře, ekonomice atd.

1.5.5 Dítě a svět

Jedná se o poslední část vzdělávacích oblastí. V ní se má dítě naučit chápat, že je součástí společnosti, přírody a celého světa. Každý krok, který udělá, může ovlivnit

celou planetu Zemi. Proto dítě musí pochopit, že stačí velice málo k záhube přírody a organismů. Z toho vyplývá, že by si mělo vážit svého vlastního života i života ostatních. Postupem času dítě poznává stále více prostoru kolem sebe. Nejdříve je to domov, následně školka a potom i blízké okolí.

Velice oblíbenou činností, zvláště na jaře před Velikonocemi je setí obilí. Děti mohou sledovat, jak jim před očima roste nová rostlinka, kterou potom mohou využít i k ozdobě školky v době velikonočních svátků.

Jaro je také hojné na vznik nového života, proto je dobré brát děti na vycházky, kde uvidí mláďata. Mohou potom diskutovat s pedagogy i rodiči o tomto tématu nebo si i samy prohlížet v knihách obrázky o zrození. Pochopením blízké provázanosti člověka s přírodou má dítě šanci seznámit se například se zpěvem ptáků a podle něj rozpoznat počasí, porozumět textům lidových písní, naučit se vybírat vhodné prostředí pro různé pohybové aktivity atp.

2 Hudebně pohybový vývoj dítěte a jeho schopnosti

2.1 Hudební a pohybový vývoj dítěte

Hudebnost je základním pojmem, který určuje vztah člověka k hudbě. Jde o specifickou vlastnost osobnosti představující otevřený systém s hierarchickým uspořádáním jednotlivých elementů jeho struktury. Tento systém je podmíněn rozvojem klíčových hudebních schopností a projevuje se mnohostrannými vztahy k hudbě a nejrůznějšími formami hudební aktivity (Holas, 2001, s. 13).

V průběhu hudebního vývoje člověka se rozvíjí nejen vnitřní předpoklady pro jednotlivé hudební aktivity, ale také dochází ke změnám ve struktuře hudebních potřeb a zájmů člověka. Hudební vývoj je spojen s růstem zrakového a především sluchového nervu, které jsou předpokladem ke všem hudebním činnostem.

Pohyb je jednou z charakteristických vlastností všeho živého. Je založen na schopnosti buněk, které vytváří svalovou hmotu vytvořit mechanické napětí a zkracovat se. Pohybová soustava obstarává pohyb celého těla (lokomoci).

2.1.1 Prenatální období

Zhruba v 19. týdnu těhotenství se začíná v mozku vytvářet oblasti, které jsou určeny pro jednotlivé smysly (sluch, zrak, čich, chuť a hmat). Dítě již rozliší světlo nebo tmu a také vnímá zvukové vjemy včetně řeči. Plod v prenatálním období reaguje na zvuky buď polekáním spojeným se zrychlením srdečního tepu, nebo naopak.

V roce 1991 provedl P. G. Hepper pokus, kterým zjišťoval, zda je plod v děloze schopen si zapamatovat reprodukovanou hudbu z vnějšího prostředí. Paměť plodu je možné testovat následujícím způsobem – pokud si plod skutečně zapamatoval opakovaně přehrávanou hudbu, při jejím opětovném zaznění se začne v děloze pohybovat (Franěk, 2005, s. 128). Hepper tedy opakovaně pouštěl reprodukovanou hudbu plodu a zjistil, že ve 29-30 týdnu těhotenství dítě na ni ještě nereaguje, i když v tomto období je už sluchový orgán plně vyvinutý. Dítě na ni začne reagovat pohybem teprve až v 36-37 týdnu. To znamená, že si opakovaně přehrávanou hudbu pamatuje.

Pohyby dítěte jsou nekoordinované a nepravidelné. V šestém měsíci se dítě nejvíce pohybuje, protože má kolem sebe ještě prozatím dostatek místa. Pohyby jsou stále ještě nekoordinované.

2.1.2 Předškolní období

V období předškolního věku (začíná 3. rokem života dítěte a končí 6. – 7. rokem při nástupu do základní školy) existují velké rozdíly v psychickém i fyzickém vývoji dětí. Jestliže pedagogové v mateřské škole dobře pracují a motivují děti, mohou zajistit plynulý rozvoj hudebních vloh u dětí. Kolem 3. roku zjišťujeme u dětí přesnější vnímání a reprodukci. Zpěv bývá spontánní a vyjadřuje nálady a city hudebních představ. K formulaci citového prožitku a nálady užije dítě místo slov svoje melodie. Hlasový rozsah je u každého dítěte individuální.

Po nástupu do MŠ se dítě snaží začlenit do kolektivu dětí. Děti upoutává už sám prostor, který je odlišný od toho, v čem se běžně doma pohybují. Vše, co znají z míst obývaných dospělými, je najednou přizpůsobené rozměrům dítěte. To vyvolává pocit, že tento svět je vytvořen jen pro děti, je pro ně dostupný, zajímavě vybavený a jeho obývání a poznávání umocňuje dětská skupina (Kořátková, 2008, s. 21). Dítě je podněcováno učitelkami i okolním prostředím k tomu, aby se zapojilo do kolektivních aktivit, jako jsou poslechové činnosti, hudebně pohybové, pěvecké nebo hry spojené s orffovskými nástroji.

Toto období je také typické pro velký rozvoj slovní zásoby a utváření správných řečových návyků. Současně se rozvíjí i pěvecký projev. Zpěv společně s hudbou kladně ovlivňují vývoj mluvidel.

Hudba se v předškolním věku nikdy neizoluje od rytmizovaného slova a rytmického pohybu, který společně s vnímáním melodie utváří senzomotorický soulad.

Jakmile dítě zvládne suverénně základní pohyby, nastává období často velmi soustředěného zkoumání, co všechno jeho tělo dokáže (Kořátková, 2008, s. 25). Dítě prozkoumává prostor přelézáním, podlézáním, obíháním, poskoky atd. Dokáže dlouho a soustředěně opakovat pohyb, dokud není s výsledkem spokojeno. Můžeme také pozorovat, jak si děti zkouší rozsah pohybů a pohrávají si s možnostmi svého těla.

V oblasti jemné motoriky většina předškolních dětí ráda pracuje se stavebnicemi, mozaikami, modelují, snaží se správně uchopit pastelku nebo navlékat korálky, zapojují se do rukodělných činností vyžadujících určitou přesnost a obratnost.

2.2 Pohybové schopnosti dětí

Pohybové schopnosti jsou charakterizovány jako zčásti zděděné předpoklady k provádění jistých pohybových aktivit. Jak již bylo naznačeno, pohybové schopnosti jsou vrozené dispozice, každý člověk je tedy má na určité výši. Pohybové schopnosti nemůžeme ani zapomenout, ani získat. Jediné, co můžeme, je tyto schopnosti u dětí co nejvíce rozvíjet. K zásadním pohybovým schopnostem patří:

- vytrvalost – schopnost překonávat únavu neboli dlouhodobě vykonávat pohybovou činnost nízké intenzity, popř. při delším časovém úseku se pohybovat s co nejvyšší intenzitou;
- rychlost – schopnost překonat úsek v co možná nejkratší době a s co nejvyšší intenzitou;
- síla – schopnost překonat vnější odpor (např. břemeno) prostřednictvím svalové kontrakce
- koordinace – schopnost řídit a regulovat pohyb ve smyslu přednosti tohoto pohybu;
- kloubní pohyblivost – schopnost provádět pohyb v maximálním rozsahu kloubního aparátu (Perič, kol., 2008, s.12)

2.3 Hudební schopnosti dětí předškolního věku

Hudební schopnosti nefungují izolovaně od ostatních vlastností osobnosti. Struktura lidské osobnosti je integrovaným celkem obecných a individuálních schopností (Franěk, 2005, s. 151). Kvalita hudebních schopností u dětí tedy závisí nejen na vnitřních činitelích, ale také na celkovém osobním vývoji dítěte v rodině a mateřské škole. Je velice těžké rozlišit od sebe schopnost (definice viz. výše) a vlohu. Vloha představuje jistý potenciál pro úspěšnou hudebně pohybovou činnost, na jehož základě dochází k rozvoji hudebně pohybových schopností.

Hudební schopnost je vyšší psychická vlastnost vybudovaná za pomoci hudebních zkušeností i celkového vlivu prostředí, ve kterém se člověk nachází, proto rozlišit získané schopnosti od vrozených vloh je velice těžké. Bez hudebních podnětů se vlohy mohou zmenšovat. Každé dítě se rodí se svým potenciálem, který mu umožňuje zvládat určité aktivity na své individuální úrovni.

Důležitý úkol má v rozvoji hudebních schopností prostředí a především dědičný činitel. Na druhé straně ale v „hudebních“ rodinách je dítě vystaveno daleko většímu množství hudebních impulsů, než v rodinách „nehudebních“. Rodiny „hudební“ mají také zřejmý zájem na tom, aby se dítě aktivně hudbě věnovalo.

Podstatné hudební schopnosti pro děti předškolního věku jsou podle mého názoru tyto:

- Rytmické cítění
- Emocionální reakce na hudbu
- Hudební představivost a paměť
- Schopnost pohybově se „předvést“ na hudbu

2.3.1 Rytmické cítění dětí předškolního věku

Rytmické cítění je jednou z nejstarších a základních hudebních dovedností. Rozvíjí se z vrozeného pohybového instinktu každého člověka a zároveň souvisí také s psychomotorickými vlastnostmi dětí. Rozvoj rytmičtého cítění u dětí, které navštěvují mateřskou školu, vychází z motivovaných, hudebně výchovných her. Ty jsou založeny na základních pohybových dovednostech dětí. Nejprve se začíná například hrou na tělo a postupně se dítě „dopracuje“ ke hře na orffovské nástroje, které jsou velice oblíbené. Zvládne na ně „hrát“ totiž každé dítě. Rytmické cítění je možné uplatnit při všech hudebních hrách a zároveň také souvisí se zráním nervové soustavy dítěte a jeho celkovým vývojem.

V hudbě je rytmus vymezen zejména střídáním tónů různých délek a pomlk a při pohybu dítěte označuje jeho různé druhy, které pak uspořádává do časové posloupnosti. Rytmičká složka hudby úzce souvisí s motorikou člověka, jeho jednáním i prožíváním (Kantor, Lipský, Webr a kol., 2009, s. 139). Pokud je pohyb rytmicky správně proveden, tak se stává východiskem pro efektivitu pohybů. Tudíž rozvíjení rytmičtého

vnímání, ale i rytmické paměti je podstatou pro dobré osvojení veškerých pohybových dovedností.

Je tedy velice důležité, aby pedagog nabízel dětem hudebně pohybové hry, jejichž součástí je rytmizace. Dítě se za pomoci těchto her rozvíjí, jak po stránce fyzické (rozvoj motoriky), psychické (např. vyjadřování emocí), tak po stránce sociální (společné hry dětí ve třídě).

2.3.2 Emocionální reakce dětí na hudbu

O podstatě hudebních emocí se stále ještě vedou diskuse. Hudba bývá považována za nejemocionálnější umění (Franěk, 2005, s. 171). Aby děti předškolního věku aktivně vnímaly hudbu, musí být spojena se senzomotorickou činností, při které dochází k emocionálnímu vnímání obsahu. Emocionální reakce na hudbu jsou určitým způsobem spojeny s emocemi v každodenním životě. Některé emocionální reakce jsou však u dětí vrozené a jiné ne. Tato reakce na hudbu se může prohloubit, pokud dochází k propojení estetické a výchovné složky (např. estetický zážitek z literárního díla může podnítit dítě k výtvarnému, či hudebnímu projevu a naopak). Emocionální reakce na hudbu mohou vyvolat řadu změn v charakterové i dynamické složce osobnosti. Motivují k pozornosti, aktivitě, mohou přinášet i terapeutické účinky a zejména posilují estetickou oblast citění dítěte.

V MŠ se těchto reakcí dětí využívá například při hudebně pohybových hrách, které jsou spojeny se zrychlením a zpomalením tempa a při zpěvu písniček, ve kterých mají děti zpívat např. rozezleně, smutně, vesele nebo šťastně.

2.3.3 Hudební představivost a paměť

V předškolním věku se utváří hudební paměť jako základní hudební schopnost a spolu s ní i vnímání, fantazie a představivost. Dítě si nezapamatuje veškerou hudbu, kterou slyší, ale vybírá si. Nejlépe si pamatuje tu hudbu, která ho něčím zaujala. Obtížněji si zapamatuje písničky nebo hudební skladby, které jsou málo emočně nebo motivačně „nabité“. Při zapojení zraku, sluchu a pohybu se melodie uloží do dlouhodobé paměti, a tím dochází také k následujícímu rozvoji intelektových schopností

dítěte. V praxi obvykle hovoříme o paměti motorické, sluchové, zrakové a emocionální. Na kvalitě paměti se spolupodílí též úroveň životních a uměleckých zkušeností jedince (Holas, 2001, s. 57).

Hudební představivost považuje většina psychologů za klíčovou hudební schopnost. Kvalita a vznik představ závisí na určitých faktorech, jako jsou například umělecké normy, vkus, hudební útvar nebo psychické předpoklady předškolního dítěte. K rychlému rozvoji hudební představivosti dítěte dochází zejména v situacích, kdy je zapojena převážná část smyslů. Sluch má největší význam, zrak napomáhá uskutečnit přenos notového zápisu do oblasti hudebních představ dětí. Motorické činnosti slouží k upřesnění koordinace pohybů.

V MŠ většinou s dětmi pedagogové zpívají lidové písničky, které děti naučili a záměrně v nich udělají chybu při hudebním doprovodu. Děti na ně okamžitě reagují, protože je mají uloženy v paměti.

3 Rozvíjení hudebně pohybových schopností

3.1 Rozvíjení hudebně pohybových schopností u dětí v „domácím prostředí“

Dá se říci, že hudebně pohybové schopnosti může rodič u dítěte rozvíjet již od nejtělejšího věku. Samozřejmě postupuje od jednodušších hudebně pohybových aktivit ke složitějším a podle libosti dítěte je s ním může opakovat. Velkou výhodou je, že rodič se může dítěti plně věnovat (ve třídě MŠ je velký počet dětí, o které se musí pedagog postarat a uspokojit jejich biopsych, ale i sociální stránku, a to není vždy snadné). Spojení hudby a pohybu, přináší velké možnosti pro rozvoj dětské osobnosti. Pohyb s hudbou umožňuje vyjádřit myšlenky, pocity a nálady, a to i tam, kde dítěti „chybí slova“ (Miklánková, Bednářová, 2010). Rozvoj auditivně motorických schopností je nepostradatelný pro sladění pěveckých, hudebně pohybových a instrumentálních dovedností. Ve shodě s hudbou se tedy rozvíjí i pohybové dovednosti, probouzí a podporuje se umělecké cítění, tvořivost, fantazie (Kulhánková, 2000, s. 11). Když je spokojené dítě zahrnováno láskou a něhou, jako by nám co nejdříve chtělo dát o sobě radostnou zprávu v podobě šťastného smíchu. Vyhledávání společných chvil radosti podřídí milující rodič vše ostatní, co zdaleka není tak důležité (Hanšpachová, 1999, s. 11).

Malé děti uchvacují nejrůznější zvuky a samy je rády vytváří. Již v půl roce samy mohou například za pomoci vařečky tlouct do hrnců. Dítě si samo vyzkouší, jaké zvuky nádobí vydává.

Kolem 1. roku života začíná dítě chodit. Chůze je pro něj něčím novým a zajímavým. Dítě, které se umí postavit a začíná chodit, může s rodičem hrát hru na rozvoj pohybových dovedností. Rodič pustí hudbu, dítě si dá čelem k sobě a chodidly na své nártky. Opatrně a malými krůčky se s ním pohybuje do rytmu reprodukované písně.

Zde se již vytváří pevné základy pro hudebně pohybové činnosti. V druhém roce života si dítě už vytváří svoje vlastní „tanečky“ na hudbu, která se mu líbí. Rodiče s dětmi v tomto období také začínají navštěvovat cvičení. Při něm mohou děti přijít poprvé do většího kolektivu vrstevníků a cvičit s pomůckami jako jsou například gymnastické míče, švihadla, trampolína atd.

3.2 Rozvíjení hudebně pohybové schopnosti u dětí v MŠ

Hudebně pohybové schopnosti dětí zaznamenávají výrazný rozvoj obzvláště v době docházky do mateřské školy. Díky nim dochází i ke zlepšení základních hudebních činností. Pohyb není jenom doprovodem toho, co děti slyší, ale je určitým projevem celkového prožívání dítěte. Poslechová činnost je výchozí činností v mateřské škole, protože zprostředkovává vstup hudby do psychiky dítěte. Důležité je její sjednocení s ostatními složkami estetickovýchovnými.

V dnešní době se velice často setkávají pedagogové v MŠ s vadným držením těla u dětí, proto je velice žádoucí cvičit s dětmi na hudbu. Dochází tak k předcházení svalových dysbalancí i ochablému svalstvu. Jestliže děti cvičí ve skupině, dochází ke sjednocení rytmu jednotlivce s rytmem celé skupiny. Každý z pohybů, který dítě provádí, musí být vykonán přirozeně, ale zároveň taky účelně a v určeném čase i prostoru. Cvičení (pohyb) s hudbou je pro děti lákavou a efektivní aktivitou zároveň. Velice oblíbené je především u děvčat. Pedagog musí zvolit vhodné místo pro předvádění cviků, aby na něj všechny děti dobře viděly. Nejdříve by měl pedagog dětem předvést cviční (pohyb) bez hudebního doprovodu, a pokud děti zvládnou pohyby, které pedagog předvádí, může připojit hudbu v pomalejším tempu. Po osvojení hudby i pohybu může zařadit hudbu rychlejší.

V hudebně pohybových hrách se využívá pohybových znázornování říkadel, popěvek, dětských básní a písniček. Hra je základní aktivitou dětské seberealizace. I když vychází z vnitřního popudu a odráží podmínky, ve kterých se dítě nachází, je navíc originálně nastavena podle dispozic každého jedince a její forma se v čase a společnosti proměňuje (Koťátková, 2005, s. 14).

Hra, ať už hudební, pohybová nebo hudebně pohybová, pomáhá dětem rozvíjet složitější formy myšlení, a to především tehdy, když se snaží pochopit, jak se chovají věci, s nimiž vstupují do interakce. Hra je významně přínosná v oblasti komplexní aktivizace, při níž dítě vyhledává a vstupuje do situací, v nichž dochází k různým formám učení (Koťátková, 2005, s. 21).

Úspěšnost zapojení hudby a hudebně-pohybových her do pohybových aktivit dětí závisí v nemalé míře na pedagogické kvalitě učitele, jeho odborném vzdělání a tvořivosti (Miklánková, 2007). Děti v předškolním věku se učí především nápodobou, proto je velice důležité, aby provedená ukázka pohybu, který dělá pedagog, byla

rytmicky, ale i technicky správně provedena. Výrazný vliv na to, zda hudebně pohybové aktivity budou úspěšně prováděny, má vztah mezi pedagogem a dětmi, ale také mezi dětmi navzájem.

Pohyb je jednou ze základních potřeb každého člověka, a i když je u každého jiný, pokaždé probouzí a podporuje celkovou aktivitu dítěte, která podněcuje myšlení, rozšiřuje zásobu informací o sobě i o používání pomůcek a předmětů. Pohyb zpestřuje v mateřské škole všechny hudební činnosti. Vnímání hudby, které je spojené s hudebním pohybem, plní jednu z důležitých úloh všestranné výchovy dítěte. Vlastní smyšlený pohyb a vnímání hudby spojené s hudebním prožitkem naplňuje jeden z velice zásadních úkolů všestranné výchovy dítěte. Pohybové činnosti dovolují snadno zdolávat obavy z neznámého a porovnávat pohybové dovednosti s dovednostmi druhých dětí. Děti jsou si navzájem inspirací a rozdílly mezi nimi a pohybové nedostatky nejsou v předškolním období středem zájmu ostatních dětí ve třídě. Děti v tomto směru nejsou nijak zaujaté a nemají ani touhu hodnotit. Jsou co možná nejvíce soustředěné na to, aby si pohyb a činnosti spojené s ním více užily. Společné rytmické a hudební zážitky skupinu dětí spojují (Kořátková, 2008, s. 150).

Děti si snadněji osvojí požadované pohybové dovednosti, pokud znají text a melodii písně. Proto vybírá pedagog písničky lidového charakteru nebo známé skladby od jejich oblíbených interpretů. Když děti při pohybu i zpívají, je jejich motivace ještě víc znásobená. Zpěv spojený s pohybem vede ke správnému držení těla, a také ke správnému dýchání.

Při výběru vhodné hudby zohledňujeme věk a pohlaví cvičících dětí, jejich aktuální fyzickou kondici a psychický stav, zájmy, úroveň kreativity atp. (Miklánková, Bednářová, 2010).

Je evidentní, že efektivnost práce učitele je do velké míry závislá na kvalitě jeho pedagogických dovedností, a proto je velice důležité, aby se pedagog stále odborně vzdělával. Pedagog by měl umět naplánovat a připravit si, co bude s dětmi dělat nejen během dne, ale i celého týdne, proto se může opřít o třídní vzdělávací programy, které jsou na jeho pracovišti dostupné. Dále pak musí umět dobře a efektivně zrealizovat například hudebně pohybové činnosti, které chce s dětmi dělat. Podporovat správné klima a atmosféru ve třídě, ale zároveň být taky pro děti autoritou a chválit je za každý jejich úspěch.

Dětství není čekání a příprava na nějaký plnohodnotný dospělejší život, ale je to život sám. Dítě je schopné se tvárně přizpůsobovat, začleňovat do lidské skupiny a je

poměrně odolné pro vyrovnání se a zpracování různých nepřízní. Nutně potřebuje vztahovou blízkost a oporu. Ty mu pomohou překonat různé problémy ve společnosti (Koťátková, 2008, s. 188).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 Cíle praktické části bakalářské práce

- Zjistit, zda lze v podmínkách MŠ rozvíjet vybrané klíčové kompetence pomocí hudebně pohybových aktivit. Z KK jsem si vybrala jednu, a sice klíčovou kompetenci k učení.
- Ověřit, zda vytvořený program, jehož hlavní součástí jsou hudebně pohybové aktivity, přispěl k rozvoji KK k učení u dětí předškolního věku ve vybrané MŠ.

5 Realizace a průběh programu v MŠ

5.1 Popis složení skupiny

Realizace vytvořeného programu se zúčastnilo celkem 10 dětí ze dvou tříd MŠ. Byly to děti, které po odpoledním odpočinku zůstávaly v MŠ. Děti mi vždy „doporučila“ pedagožka, která se o ně starala v odpoledním čase. Všechny třídy dětí byly sloučeny do jedné k odpolednímu odpočinku. Předškolní děti odpočívaly jen krátkou dobu, proto jsem s nimi mohla pracovat. Děti jsem si volila podle stáří. Děti mladší, které ještě nedospěly do předškolního věku, mi vybrala pedagožka společně s paní ředitelkou.

Celkový počet dětí: 10

Jména a věk dětí:

Tomáš (5), Jan (5), Aneta (6), Denisa (6), Denisa K. (6), Eliška (6), Lukáš (6), Kateřina (6), Nela (6), Honza (6,5)

5.2 Podmínky při realizaci programu

Vytvořený program byl realizován během několika sezení v průběhu celého roku. Každé sezení s dětmi trvalo přibližně 1 hodinu. Někdy bylo delší, jindy kratší. Délka sezení byla závislá na chuti dětí se mnou spolupracovat (do ničeho jsem je nenutila, ale snažila jsem se je vždy vhodně motivovat, aby se zapojily do činností).

S dětmi jsem se vždy scházela v čase od 14:00 cca do 15:00 ve vybrané třídě v MŠ. Většina činností probíhala na koberci uprostřed třídy. Každé sezení jsme začínaly společně v komunitním kruhu, který s dětmi běžně jejich učitelky provádí před dopoledními řízenými aktivitami. V první řadě jsem vždy měla na mysli bezpečí dětí, proto bylo nutné předvídat možné nástrahy, které by mohly hry při našich sezeních narušit (bolestivé pády při běhu nebo úrazy).

Při realizaci programu jsem musela samozřejmě brát ohled na věkové složení skupiny, fyzický a psychický stav dětí. Také jsem přihlížela k tomu, že s dětmi hudebně pohybové činnosti dělám v době po odpoledním odpočinku. Kameru jsem při sezeních nepoužívala, poněvadž by se stala rušivým elementem a odváděla by pozornost dětí od hudebně pohybových aktivit. Děti jsem vždy oslovovala tak, jak byly zvyklé od své učitelky (před prvním sezením jsem se u pedagožky informovala, jak děti oslovovat).

Ještě před tím, než jsem s dětmi začala pracovat, jsem vedla rozhovor s paní ředitelkou a následně učitelkou o třídním vzdělávacím programu (dále jen TVP) a aktivitách, které budou s dětmi na dané téma v určitém týdnu dělat. Chtěla jsem tak docílit toho, abych pro děti měla připravené nové hudebně pohybové aktivity, jež běžně ve třídě MŠ nedělají.

Abych mohla připravit sezení s pohybovými aktivitami pro děti, bylo nutné dodržovat TVP, který bezproblémově ve třídách funguje pod vedením učitelky.

5.3 Průběh programu se skupinou dětí

5.3.1 Téma: Seznamování a představování se (září)

Cíl: Cílem těchto činností je naučit děti seznamovat se různými způsoby za pomoci hudebně pohybových her.

Počet dětí: 8

Jan (5), Aneta (6), Denisa (6), Denisa K. (6), Eliška (6), Lukáš (6), Kateřina (6), Nela (6)

Aktivity vhodné pro: děti od 4 let

Pomůcky: palička

Činnosti:

- *Komunitní kruh + Vzájemné představení se za pomoci hudebního projevu*
- *Hra se zvukem*

Realizace a průběh činností:

- *Komunitní kruh + Vzájemné představení se za pomoci hudebního projevu*

Nejprve jsem si s dětmi společně sedla doprostřed místnosti na koberec. Sedly jsme si do kruhu a já ještě před začátkem aktivit dětem připomněla pravidla komunitního kruhu (bude zpívat/vyjadřovat se jen ten, kdo má v ruce předmět, kdo nechce zpívat/vyjadřovat se, nemusí, předmět se posílá vedle sedícímu kamarádovi).

S představováním jsem začala u sebe: „*Dobrý den, děti. Chtěla bych se vám představit. Udělám to tak, že se pokusím zazpívat své jméno. Komu pošlu paličku, tak mi také zazpívá své jméno, ano? Já jsem paní učitelka Alena, kdopak jsi ty?*“ A předala jsem paličku Denise K., která seděla po mé pravé ruce. Holčička zazpívala své jméno a paličku držela tak, jako kdyby zpívala do mikrofonu. Když dozpívala, předala paličku

vedle Anetě, následovala Eliška, Lukáš, Kateřina. Té se zřejmě líbilo, jak Denisa K. držela paličku, tudíž si ji chytla stejně. Dále pokračovala ve zpěvu svého jména Nela, Jan a druhá Denisa.

Když se palička vrátila ke mně, zeptala jsem se dětí, zda vědí, jak se lidé mezi sebou představují, pokud se neznají. Převážná většina dětí mi odpověděla, že řeknou „Dobrý den.“ „A všimly jste si, že si při pozdravu někdy podávají ruku?“ Zeptala jsem se jich ještě, jestli vědí, jakou ruku si lidé při seznamování nebo i při zdravení podávají. Více než 3/4 dětí z kruhu mi odpověděly, že pravou, jen Jan zaváhal a Nela neodpověděla vůbec.

Po těchto odpovědích jsem děti pobídla, abychom si hru znovu zkusily, ale trochu si ji ztížily tím, že k našemu zpěvu budeme tleskat. Všechny děti pokyvovaly a říkaly: „Ano, jo!“

Tato kombinace (zpěv a vytleskávání) dětem příliš nešla. Když se totiž soustředily na zpěv, zapoměly tleskat nebo naopak.

Velice příjemně mě však překvapilo, že se žádné z dětí neostýchalo zazpívat a vytleskávat své jméno. Každé dítě mělo originální hlasový projev, kterým vyjádřilo své jméno.

➤ **Hra se zvukem**

Každému dítěti jsem pošeptala, jaký bude dělat zvuk. Následně se rozmístily po celé třídě a zavřely oči. Několik dětí dělalo zvuk „BZZ“, tři vydávaly zvuk „CINK“, a zbývající děti se hledaly podle zvuku „TRR“. Z každého koutu třídy se ozýval jiný zvuk a děti se opatrně pohybovaly po třídě s „nastraženými ušima“, aby co nejdříve našly kamaráda, který vydává totožný zvuk.

Místnost však byla pro 8 dětí velká, a tak jsem hru přerušila a prostor zmenšila na polovinu. Děti se následně podle zvuku našly během chvilky. Ohlas však na tuto zvukově pohybovou aktivitu nebyl příliš kladný. Děti si ji zopakovat již nechtěly a po mém dotazu: „Co se vám na hře nelíbilo?“ Téměř od všech dětí zaznělo: „Musely jsme mít zavřené oči!“

Naše sezení jsme zakončily opět komunitním kruhem, ve které jsem se dotazovala dětí, co se jim líbilo nebo nelíbilo při dnešních hrách? Jan se nevyjádřil a většina dětí odpověděla, že se jim líbilo zpívání, ale naopak nelíbily se jim zavřené oči u druhé aktivity. Jen Anetě se líbily obě připravené činnosti. Děti jsem pochválila za jejich snahu.

Hodnocení:

Cílem těchto činností bylo ukázat dětem, jak se lidé mohou seznamovat a jak k tomu mohou napomáhat hudebně pohybové aktivity. Děti získaly a upevnily si znalosti o přijatelném způsobu seznamování a představování mezi lidmi. Děti mohou v běžném životě použít představení se podáním ruky. Po prvním sezení jsem chtěla, abychom se s dětmi navzájem poznaly podle jména, což se povedlo, a aby se děti nebály hlasově a pohybově projevat. Byla jsem velice mile překvapena, že mi děti sdělily i to, co se jim při aktivitách nelíbilo, a nestyděly se říct i negativa, která jim tyto činnosti skýtaly.

Jan (5) – při hrách se plně soustřeďoval na to, co říkám, a snažil se plnit poctivě vše, co jsem dala za úkol.

Aneta (6) – povídala si se mnou ještě dříve, než jsme došly do třídy, a od první chvíle mi důvěřovala. Hry ji bavily, ale ke konci začala ztrácet soustředění.

Denisa K. (6) – všimla jsem si toho, že tuto holčičku vůbec nenadchla hra se zavřenýma očima. Myslím si, že se jí nechtělo moc pohybovat po třídě. V kroužku při zpěvu svého jména seděla nehnutě.

Denisa (6) – nejdříve se jí do aktivit příliš nechtělo (nikoho jsem nenutila), ale když viděla, že se všechny děti zapojily, přidala se také.

Eliška (6) – holčička šla do každé hry s vervou a snažila se být co nejlepší mezi svými vrstevníky.

Lukáš (6) – z činností, kterých se účastnil, jsem zjistila, že je velice soutěživý typ.

Kateřina (6) – snažila se všechny a všechno organizovat i přes to, jaké instrukce jsem dávala já. Také se se mnou pokoušela vyjednávat o aktivitách, které jsem měla připravené.

Nela (6) – holčička byla celou dobu velice tichá. Aktivity absolvovala všechny, ale nijak výrazněji se u nich neprojevovala.

5.3.2 Téma: Podzimní období (září)

Cíl: Cílem tohoto sezení je zapamatovat si „taneček“, který děti mohou využít při vystoupeních a upevnit si znalosti o představování se.

Počet dětí: třída předškolních dětí MŠ (21) + Tomáš (5) a Jan (5)

Aktivity vhodné pro: děti od 3 let

Pomůcky: židličky, CD s hudbou, hifi věž

Činnosti:

- *Vzájemné představení se*
- *Taneček s názvem: „Lískový oříšek“*

Realizace a průběh činností:

- *Vzájemné představení se*

Tuto i následující aktivitu jsem měla možnost dělat s dětmi výjimečně během dopoledne, proto se jí zúčastnily všechny děti ze třídy. Část dětí mě znala (z našeho předcházejícího setkání) a ostatním jsem se představila v komunitním kruhu. Všem dětem jsem vysvětlila, že jim zazpívám své jméno a oni se mi představí stejným způsobem.

Nebyl to pro ně žádný velký problém a obzvláště ne pro děti, které se mnou byly již 1x na sezení. Všechny jsem pochválila a sdělila jim, co budeme dělat dnes za hudebně pohybovou činnost.

- *Taneček s názvem: „Lískový oříšek“*

Poprosila jsem děti, aby si vzaly židličky od stolečků a daly si je na koberec. Daly si je ovšem, jak se jim zachtělo, proto jsem řekla: *„Jsem moc ráda, že jste si židličky donesly, jak jsem po vás chtěla, ale zapomněla jsem vám zároveň říct, že byste si je měly dát tak, abyste na mě všichni viděli a měly kolem sebe aspoň kousek místa.“* Děti se okamžitě pustily do otáčení a urovnávání židliček.

Když seděly všechny na svých místech, začala jsem jim povídat: *„Děti, určitě jste si všimly, že nám pomalu ale jistě zaklepal na dveře podzim. A proto jsem si pro vás připravila takový zvláštní taneček.“* Děti se více ztišily a zpozorněly. *„Ten zvláštní taneček se jmenuje „Lískový oříšek.“ Vybrala jsem ho proto, že na podzim dozrávají ořechy, a my budeme tím našim tanečkem ukazovat, jak oříšek roste, dozrál, spadl na zem a rozlousknul se.“* Děti si začaly jeden druhému předvádět, jak asi taneček bude vypadat, když oříšek poroste a spadne na zem. Až se najednou Nela zeptala: *„Proč je ten taneček zvláštní?“* Odpověděla jsem tedy: *„To je dobrá otázka, Nelo, a jsem ráda, že ses mě na ni zeptala. Děti, ten taneček je zvláštní proto, protože mi u něj nebudeme tancovat, jak se to obvykle dělá, ale budeme sedět na židlích a lískový oříšek budeme předvádět jenom rukama.“*

Začala jsem tedy taneček předvádět nejprve pozvolna bez hudby. Děti se na mě dívaly a snažily se předvádět to samé co já. Některým to šlo lépe, jiným hůře. Taneček

jsme několikrát zopakovaly a vždy jsme přidávaly na rychlosti. Poté, co děti zvládly předvádění pohybů, pustila jsem jim k tomu i hudbu a přeříkávala, co právě děláme. Po skončení nacvičování tanečku jsem dětem poděkovala a pochválila je.

Hodnocení:

Na dětech bylo znát, že jsou během dopoledne více roztěkané, ale také mají více energie. Skupina byla o dost hlučnější než ta, se kterou jsem pracovala při sezení. To přisuzuji většímu počtu dětí.

Nedalo se také soustředit na každé dítě, ale činnosti se dětem, podle jejich reakcí, líbily. Větší odezvu sklidil „zvláštní tanec“ než hudební představení. Domnívám se, že cíl byl v tomto případě splněný, protože děti se snažily tanec zapamatovat a těchto hudebně pohybových aktivit mohou jistě využít při vystoupení.

Tomáš (5) – na prvním setkání s námi nebyl, ale dnes do třídy starších dětí přišel po doporučení paní učitelky. Výrazněji se mezi ostatními dětmi neprojevoval.

Jan (5) – opět byl velice soustředěný na to, co říkám a jaké dávám pokyny k aktivitám.

Aneta (6) – všem dětem ještě před začátkem hudebně pohybových aktivit říkala, že mě zná.

Denisa (6) – aktivity ji příliš nenadchly, ale absolvovala je všechny.

Denisa K. (6) – holčička se činností zúčastnila, ale bylo vidět, že by si raději sedla opodál a koukala na ostatní.

Eliška (6) – přesně podle mých pokynů udělala, co jsem po dětech chtěla. Snažila se pohyby provádět přesně.

Lukáš (6) – aktivity ho příliš nezaujaly, stále do nich vstupoval a snažil se rozptylovat i ostatní děti.

Kateřina (6) – energii měla opět na rozdávání i pro ostatní, navíc jsem ji musela přemístit dál od Lukáše, protože společně vyrušovaly ostatní.

Honza (6,5) – dostal odklad školní docházky a bylo vidět, že se mezi dětmi cítí velice dobře.

5.3.3 Téma: Podzimním obdobím 2 (říjen)

Cíl: Cílem těchto hudebně pohybových činností je získat základní znalosti a informace o přírodě na podzim.

Počet dětí: 6

Tomáš (5), Aneta (6), Denisa K. (6), Eliška (6), Nela (6), Honza (6,5)

Aktivity vhodné pro: děti od 4 let

Pomůcky: plyšový medvěd, piáno, lístečky s čísly

Činnosti:

- ***Komunitní kruh***
- ***Která zvířátka se ukládají k zimnímu spánku?***
- ***Dešťové kapičky – dělají nám loužičky***

Realizace a průběh činností:

- ***Komunitní kruh***

Všechny děti jsem přivítala a opět připomněla pravidla kruhu. Děti se ode mě dozvěděly, že dnes jsem s sebou přinesla jednoho svého kamaráda (plyšový medvěd). Dále jsem dětem řekla: „*Děti, můj kamarád méďa se jmenuje Pupy. Tak co kdyby každý z vás, kdo bude mít Pupyho v rukou, zazpíval své jméno, a tím se Pupymu představil.*“ Děti se začaly usmívat a volat: „*No, ale vždyť jsme se představovaly už minule!*“

„*To je pravda, ale Pupy tady minule nebyl, tak byste mu mohly ukázat, jak jsme se minule představovaly a jak jsme se učily, co se při představování obvykle dělá.*“ Dnes jsem předala medvěda Elišce, která seděla po mé levé ruce. Eliška si méďu vzala, začala mu zpívat své jméno a zároveň mu potřásala tlapkou.

Nevěděla, jestli zvolila správnou tlapku, a tak se na mě nejistě podívala. Když však viděla, že se usmívám, začala se usmívat taky. Dále pokračovala Aneta, Denisa K., Tomáš. Tento chlapec na našem předešlém setkání nebyl, ale zapojil se do představování pomocí zpěvu ihned. Jen medvědovi potřásl špatnou tlapkou. Ukázala jsem mu tedy tu správnou. Následně předal medvěda Nele a ta Honzovi. Ten se suverénně zhostil své role a bez problému podal medvědovi pravou ruku k jeho pravé tlapce. Děti jsem pochválila hned, jak se ke mně medvěd vrátil.

- ***Která zvířátka se ukládají k zimnímu spánku?***

Po představování v kruhu jsem se odebrala k piánu a zavolala všechny k sobě. „*Děti, víte, co dělají zvířátka na podzim?*“ Všichni jednohlasně odpověděli: „*Chystají se na zimu, na spaní.*“ Pochválila jsem je a řekla: „*Zahraji na piáno melodii a vy zkusíte poznat, jaké by to asi mohlo být zvíře, které si shání zásoby na zimu a chystá se ke spánku, ano? Zároveň můžete předvést, jak se to zvíře pohybuje a usíná.*“ Na piáno jsem hrála nízké tóny a děti správně poznaly, že jde o medvěda. Začaly tedy jeden přes

druhého volat: „*Medvěd, medvěd!*“ Když jsem přikývla, že ho poznaly správně, pustily se do předvádění jeho mohutných pohybů. Po chvilce jsem tóny obměnila a hrála vysoko. Honza zakřičel: „*To cvrliká pták!*“ Přikývla jsem hlavou a všechny děti začaly rázem předvádět skákajícího ptáčka.

Následovala další obměna tónu, ale pro změnu v oblasti rytmizace. Začala jsem hrát krátké a „skákavé“ tóny. Děti na mě okamžitě zavolaly: „*To je žába!*“ Potvrdila jsem jim, že mají pravdu.

Abych děti trochu víc „rozpohybovala“, zahrála jsem tóny kvapněji a postupně jsem na rychlosti přidávala. Děti do určitého zrychlení změny tónů stíhaly pohyb dělat, ale při dalším stupni se už začaly ztrácet. Tak jsem tuto aktivitu ukončila poděkováním a pochvalou.

➤ *Dešťové kapičky – dělají nám loužičky*

Aktivita je obdobou hry s názvem „Molekuly“. Nejprve jsem se dotazovala dětí, zda vědí, jaké počasí převládá na podzim. Všechny mi odpověděly, že prší a Honza dokonce řekl: „*Prší a taky se dělá mlha a není potom nic vidět.*“ Zato jsem ho pochválila a pobídla, ať to kamarádům zopakuje. Byl poněkud zaskočený, ale i přesto dětem svou odpověď sdělil. Dále jsem se zeptala dětí, jestli umí počítat do pěti. Uměly to všechny, jen Tomáš si nebyl jistý, proto jsme čísla od 1 do 5 zopakovaly.

Vysvětlila jsem dětem, jaká hudebně pohybová aktivita bude následovat. „*Mám pro vás připravenou jednu takovou těžkou hru, ve které každý z vás bude představovat kapičku vody. Když bude hrát písnička, kapičky budou volně pobíhat a tančit na koberci. Ale jakmile hudba přestane hrát a já řeknu například číslo 2, tak uděláte společně s kamarádem loužičku, kde budete dva. Když dohraje hudba a já řeknu třeba 1, tak zůstanete o samotě. Zkusíme si to?*“ Děti mi v zápětí odpověděly: „*Jooo!!!*“

Pustila jsem tedy dětem z hifi věže připravené dětské písničky. Nechala jsem hudbu chvíli hrát, následně ji vypnula a zvolala: „*Tři!*“

Měla jsem také připravené lístečky, na kterých bylo číslo předem napsané. Po zavolání jsem je vždy ukázala, aby si děti dokázaly vybavit k názvu i jak číslo vypadá.

Aneta k sobě ihned lákala Elišku a Denisu K. Když k nim zamířil i Tomáš, začala na něj křičet: „*Ne, tebe tady už nechceme, běž pryč!*“ Tomáš si to tedy namířil k druhé „loužičce“, ve které byl Honza a Nela. Ti ho naopak okamžitě vtáhli mezi sebe.

Hru jsme několikrát zopakovali s různými číslicemi. Aneta se do aktivity velice vžila, snažila se všechny děti organizovat. Proto jsem v průběhu hry zmínila, že když ve skupince bude správný počet kapek a další se bude chtít přidat, použijeme věty: „*Prosím, běž pryč.*“ Nebo: „*Děkujeme, už je nás tady akorát.*“ A tak mě velice mile potěšilo, když jsem tyto fráze od dětí při hře slyšela. Na konci sezení jsem všechny děti pochválila.

Hodnocení:

Z předcházejícího sezení si děti zapamatovaly, jak se lidé mezi sebou představují a co při představování obvykle dělají. Velice kladně také hodnotím, že děti při druhé hře používaly slova *prosím* a *děkujeme*. Myslím si, že děti získaly základní informace o podzimní přírodě a o tom, co se v ní na podzim děje.

Tomáš (5) – i když byl tento chlapec jeden z nejmladších, na jeho soustředění a spolupráci se mnou, ale i se skupinou to nebylo znát. Měla jsem obavy o jeho city a pocity, když jej Aneta tak nelítostně „odvrhla“. Tomáš však dokázal tuto situaci hravě přejít.

Aneta (6) – už při posledním sezení byla velice důvěřivá. Dnes se u ní projevil sklon organizovat ostatní a snaha být nejlepší ze všech. Nevím, jestli si na Tomáše dovolila proto, že byl nejmladší anebo že s ní nechodí do stejné třídy.

Denisa K. (6) – holčička se dnes do aktivit naplno zapojila. Očekávala jsem, že možná nebude chtít hrát pohybovou hru (dešťové kapky). Mile mě však překvapila, když se snažila běhat co nejrychleji, aby dělala skupinky s ostatními dětmi.

Eliška (6) – dnešní aktivity ji příliš nenadchly. Byla roztěkaná, neustále se dívala ven z okna a projevovala známky nesoustředění.

Nela (6) – opět se výrazněji neprojevovala. Podle instrukcí se zapojovala do hudebně pohybových aktivit, ale bez nadšení a bez zájmu.

Honza (6,5) – u tohoto chlapce je znát, že má odklad školní docházky. Ze všech dětí je nejstarší a při dnešním setkání byl pohotový a hry ho opravdu zaujaly.

5.3.4 Téma: Povoláními a zaměstnáními (listopad)

Cíl: Děti budou umět vyjádřit povolání pohybem bez slov.

Počet dětí: 5

Tomáš (5), Aneta (6), Denisa (6), Denisa K. (6), Kateřina (6)

Aktivity vhodné pro: děti od 3 let

Pomůcky: plyšový medvěd Pupy, papír a pastelky, obrázky s povoláními, CD s hudbou, piáno

Činnosti:

- ***Komunitní kruh***
- ***Vyjádření povolání pohybem***
- ***Já jsem muzikant...***

Realizace a průběh činností:

- ***Komunitní kruh***

Začátek sezení jsme zahájily tradičně v komunitním kruhu. Ptala jsem se dětí, zda si pamatují něco z předešlého sezení. Po mé pravé ruce seděla Kateřina, na kterou jsem se obrátila, usmála se na ni a předala jí plyšového medvěda. Kateřina mi řekla: „*Já jsem tady s vámi posledně nebyla, ale byla jsem ve třídě, jak jsme tancovaly na židličkách.*“ Kývla jsem a Kateřina poslala medvěda vedle sedícímu Tomášovi. Ten prohlásil, že si pamatuje, jak jsme dělaly skupinky a každý byl kapka, protože na podzim hodně prší. Usmála jsem se na něj a přikývla na znamení toho, že s ním souhlasím. Následovala Denisa K., která si také pamatovala, že jsme počítaly kapky. Po pravé ruce od Denisy K. seděla Aneta. Ta nám prozradila: „*Naposled jsme hrály na ty zimní zvířátka, ale mně se víc líbilo, jak jsme tancovaly na židličkách ve třídě. Seděla jsem vedle Sáry.*“ (Sára je kamarádka Anety, která se nezúčastňovala sezení, protože chodila po obědě domů). Poslední, ke komu doputoval plyšový medvěd, byla Denisa. Holčička se nám všem svěřila, že minule chyběla a na taneček, který jsem dělala s celou třídou, také. Děti jsem pochválila za jejich povídání.

- ***Vyjádření povolání pohybem***

Všech dětí jsem se nejprve zeptala, jestli znají písničky s tématem povolání a byly to: „Šel zahradník do zahrady“, „Hajný je lesa pán“, „Na tý louce zelený“, „Pásla ovečky“, „Pec nám spadla“ atd. Děti je znaly, a tak jsem si každé dítě zvlášť zavolala ke stolku a ptala se ho, která písnička se mu líbí a na kterou by chtělo předvádět povolání o které se v písničce zpívá.

Jako první šel na řadu Tomáš, který předváděl myslivce na písničku „Na tý louce zelený“. Dělal, že střílí z pušky a hlídá jeleny. Nejrychleji poznala, podle jeho pohybu

i reprodukované písničky z přehrávače, Aneta, že je to myslivec. Následně se s ním vyměnila a vybrala si písničku „Šel zahradník do zahrady“. Holčička předváděla, jak kope motykou. Nejrychleji uhádl toto povolání Tomáš, ale jelikož už předváděl, tak za sebe vybral náhradu v podobě Denisy. Ta si vybrala písničku „Pásla ovečky“, ale nevěděla, jak pohyby předvést, aby děti poznaly, co je to za povolání. Proto jsem ji poradila, co má dělat, aby předvedla pasení oveček. Po Denise šla na řadu Kateřina, které se líbila písnička „Já mám koně“. Při písničce předváděla, jak se o koně stará a krmí je. Dětem trvalo delší dobu než přišly na to, co je to za povolání. Jako první vykřikla Aneta: „*To je krmič koní!*“ Usmála jsem se a řekla, že ji to uznám, ale říká se mu ošetřovatel. Poslední šla na řadu Denisa K., která si vybrala písničku Pec nám spadla. U této písničky předváděla kominíka, který staví pece.

➤ ***Já jsem muzikant...***

Zeptala jsem se dětí, jestli znají písničku „Já jsem muzikant“. Denisy a Aneta mi odpověděly, že ano, ale Kateřina a Tomáš ji neznají. Proto jsem dětem řekla: „*Tady holky písničku znají, ale Tomáš a Katka ne, proto bychom se ji všichni společně mohly naučit. Ale pro Denisy a Anetu to bude vlastně jen takové opakování, že?*“ A na všechny jsem se usmála, aby věděly, že se nemusí ničeho bát. Sedla jsem si za piáno a začala hrát a zároveň zpívat část písničky. Holky, které písničku uměly, začaly zpívat hned se mnou. Tomáš a Kateřina nejprve poslouchaly a při druhém opakování se k nám přidaly. Postupně jsme první sloku zazpívali všichni dohromady. K písničce začaly holčičky, které ji znaly, přidávat pohyb a předváděly tím hru na housle. Znázornění pohybu nedělalo problémy ani Kateřině a Tomášovi, písničku si o to lépe zapamatovali. Ale už nám nezbývalo moc času, proto jsme s dětmi udělaly kroužek, ve kterém jsme si ukázaly obrázky, které děti namalovaly a říkaly si, co se nám na nich líbí a kdo na obrázku je. Dětem jsem poděkovala, že se mnou dnes spolupracovaly a společně jsme se rozloučily.

Hodnocení:

I přes to, že se dnešního setkání zúčastnil malý počet dětí, snažily se do aktivit plně zapojit. Vypadá to, že všechny děti zvládly vyjádřit povolání pomocí pohybu, který doprovázela melodie oblíbených písniček dětí.

Tomáš (5) – možná si byl vědom toho, že je na dnešním sezení jediný hoch. Proto se snažil mít navrch nad děvčaty. Při písničce „Já jsem muzikant“ předváděl pohyby

s takovým nadšením, že si stoupl doprostřed třídy a ukazoval to, co zpívá. Na svém obrázku, který namaloval, měl řidiče osobního auta.

Aneta (6) – měla největší radost z toho, že získala nejvíce obrázků na vymalování. Byla na sebe díky tomu velice pyšná a s každým porovnávala, kolik obrázků má on a kolik ona. Jak Aneta říkala, jejím vysněným povoláním je zpěvačka, proto se namalovala s mikrofonem v ruce.

Denisa (6) – velice se jí líbilo předvádět tanečnici společně s druhou Denisou. Děvčata si při malování obrázků sedla vedle sebe a pořád si něco spolu povídala. Obrázky se jim povedly barevně dost podobné. Denisa na svůj obrázek namalovala učitelku ve škole.

Denisa K. (6) – holčička byla dnes výhradně s Denisou a s tou také od tanečku spolupracovala. Holčičky si povídaly a stále o něčem diskutovaly. Do obrázku mi Denisa K. nakreslila princeznu.

Kateřina (6) – i když děvče naposledy chybělo, vůbec jí to nevadilo. Zapojila se do aktivit, jako kdyby je už někdy hrála a měla je v oblibě. Bedlivě se soustředila na hraní povolání i na zpívání písničky s pohybem. Snažila se, jak nejvíce mohla. Na obrázku namalovala sebe jako veterinářku.

5.3.5 Téma: Advent (prosinec)

Cíl: Cílem sezení je získat základní znalosti o začátku adventu.

Počet dětí: 10

Tomáš (5), Jan (5), Aneta (6), Denisa (6), Denisa K. (6), Eliška (6), Lukáš (6), Kateřina (6), Nela (6), Honza (6,5)

Aktivity vhodné pro: děti od 3 let

Pomůcky: věneček se svíčkami, židličky, CD s hudbou

Činnosti:

- *Komunitní kruh na téma: zima a zvyky adventního času*
- *Přítápíme pod kotlem*
- *Studénka*

Realizace a průběh sezení:

- *Komunitní kruh s tématem*

Na dnešní sezení dorazily všechny děti, protože do školky přišel Mikuláš. Do komunitního kruhu jsem místo plyšového medvěda donesla věneček se 4 svíčkami.

Takže ještě před tím, než jsem věneček poslala, musela jsem vysvětlit, kde je Pupy. „*Jak jste si děti všimly, venku nám už začala opravdová zima. A pamatujete si, co jsme si říkali o tom, co zvířátka dělají v zimě?*“ Děti začaly jeden přes druhého vykřikovat: „*Spí!*“ Odpověděla jsem: „*Správně si to pamatujete, spí. A tak i Pupy usnul zimním spánkem, proto tady mám dneska tenhle věneček. Dokážete spočítat, kolik je na něm svíček?*“ Děti společně spočítaly, že na věnci jsou 4 svíčky. „*Jste moc šikovní. Každá svíčka totiž značí týden, který zbývá do Vánoc, ale to už určitě víte. Tomuto věnci se totiž také říká adventní a advent znamená příchod. Čekáme totiž, než přijde Ježíšek. Tak, teď pošlu věnec a každý mi řekne, zda si vzpomíná, co se dnes událo ve školce.*“ Všechny děti odpověděly, že přišel Mikuláš. Pochválila jsem je a řekla, že Mikuláš určitě nepřišel sám, že s sebou měl i anděla a... Děti doplnily, že s ním přišel i čert. „*A i když je čert zlý a chodí pro zlobivé děti, má v pekle spoustu práce! Tak mi si teď zkusíme na takového čerta zahrát, souhlasíte?*“ Všechny děti souhlasily, až na Nelu, ta prohlásila, že se bojí. Proto jsem ji uklidnila: „*Na čerty si budeme hrát jenom jako, já vás všechny na chvíli do čertů začaruju a potom vás zase odčaruju, ano?*“

➤ **Přítápíme pod kotlem**

Podle mých pokynů si děti vzaly židličky a utvořily kruh. K sedátkům židliček si klekly a čekaly, co se bude dít dál. Začala jsem tedy zaříkávat a čarovat rukama: „*Bum, bum, bác, bác, ať je z nás čert Bonifác! Tak, každý z vás je teď čertík, který má v pekle svoji pekelnou službu, při které musí přikládat pod kotel.*“ Předvedla jsem dětem, jak budeme přikládat. Pomalu a potichu jsme počali ťukat prstem na sedátko židliček. Prozradila jsem jim, že se rozhořívá oheň v pekelném kotli. Po chvilce jsme změnilí rytmus i hlasitost, když oheň jako nabýval na síle. Bubnovali jsme všemi prsty najednou a postupně přidávali na intenzitě. Říkala jsem: „*Oheň se nám začíná zvětšovat a sílí!*“ Po této větě Honza začal tlouct do židličky, co nejrychleji uměl a křičel: „*Já mám už největší oheň!*“ Na to mu Aneta odpověděla: „*To nemáš, já mám větší!*“ A bušila do židličky pěstmi. Nela se jen nevěřicně dívala, jak se děti předhánějí, kdo z nich má oheň největší. Oznamila jsem: „*Tak, služba už nám pomalinku končí, oheň dohasíná.*“ Děti přestaly tlouct hlasitě a ťukaly do židliček zase jen prsty. Zpomalovaly podle toho, jak jsem ťukala já. „*Ted' už oheň jenom udržujeme, aby nám nevyhasl.*“ Pomalu jsme po sedátku židliček přejížděli dlaní a potom ještě pomaleji. Tiché zvuky se nejvíce líbily Elišce a Kateřině. Na děvčatech bylo vidět, jak se opatrně snaží vydávat co nejtišší zvuk. Eliška to zkusila nejdřív jednou rukou, pak i druhou. Chtěla tak asi zjistit, která

ruka vydá tišší zvuk. Zato Honzovi se to moc nelíbilo a prohlásil: „*Ten větší oheň byl nejlepší.*“ Nakonec jsem dětem řekla, že oheň už vyhasl a čerti můžou jít s klidným svědomím spát.

Následovalo odčarování čertů: „*Bum, bum, ratata, at' jsou z vás zas díťata! Tak, ted' jsou z nás zase lidé, kteří si po sobě uklidí židličky, aby mohli hrát další hru.*“ Děti si židličky odnesly a čekaly, co se bude dít dál.

➤ *Studénka*

Požádala jsem děti, aby si sedly do kruhu a poslouchaly, jakou jim pustím písničku, protože později s ní budeme ještě pracovat. Děti si přestaly mezi sebou povídat a bedlivě naslouchaly. Jakmile písnička dohrála, dala jsem dětem pokyn, aby se na písničku pohybovaly. Dostaly za úkol znázorňovat, o čem se v písničce zpívá. Nejprve jsem dětem ukázala, jak se správně mají pohybovat, a potom si to zkusili všichni společně.

Začala jsem tedy předvádět, jak zamrzá studánka, padá sníh a kolem nás je tma. Děti na nic nečekaly a začaly se přidávat. Denisa vyskočila a ostatní se na ni dívali, jak předvádí pohyby k písničce podle mě. Několikrát jsme písničku zopakovali a Denisa ukazovala pohyby ostatním dětem.

Přišla k Janovi a rozkázala mu: „*Pojď ukazovat se mnou!*“ Ten zprvu nechtěl, ale nakonec si stoupl vedle Denisy a ukazovali pohyby na hudbu společně ostatním. Postupně se přidaly všechny děti. Po této aktivitě jsem sezení ukončila v komunitním kruhu, ve kterém mi každé dítě, které drželo věneček, řeklo, co se mu dnes líbilo (zpětná vazba). Všechny jsem za jejich snažení pochválila a rozloučila jsem se nimi. Sdělila jsem jim, že se na ně tento měsíc budu těšit ještě jednou a odvedla je do třídy k jejich učitelce.

Hodnocení:

Společně s dětmi jsme probraly téma adventního období a tradic začátku Adventu. Celkově děti více zaujala činnost se židličkami. Děti v této aktivitě velice dobře „vybily“ své síly a zároveň se naučit i základům rytmizace.

Při druhé aktivitě jsem se chtěla zaměřit na rozvoj pohybové dovednosti u dětí. Děti dokázaly zopakovat pohyby, které jsem předváděla a zvládly je následně předvést samy bez mého vzoru.

Tomáš (5) – ve srovnání s prvním sezením, kterého se Tomáš zúčastnil, byl vidět rozdíl v jeho ostychu ke druhým. Chlapec se stává průbojnějším a radostněji prožívá aktivity, které dětem předkládám.

Jan (5) – je stále v některých situacích velice nejistý a chvílemi i dosti nesoustředěný. Přisuzuji to jeho nízkému věku. Myslím si, že potřebuje někoho staršího za svůj vzor.

Aneta (6) – stává se čím dál víc suverénní ve všech směrech její osobnosti. Má velice průbojnou povahu a snaží vše podřídit svým představám.

Denisa (6) – myslím si, že stále hledá nějakou „spřízněnou duši“, která by sdílela její nápady a nálady.

Denisa K. (6) – tato holčička se pohybově nerada projevuje. Zdá se, že se obává toho, aby se jí ostatní děti nesmály, kdyby se jí pohyb nepovedl.

Eliška (6) – snaží se začlenit do kolektivu tak, aby nevyčnívala z řady a nebyla ničím výrazná oproti ostatním. Své názory a nápady sděluje s ostychem.

Lukáš (6) – ve skupince dětí se stává takovým „rušivým elementem“. Snaží se být ze všech co možná nejlepší. Pokud mu to nejde, vyrušuje ostatní.

Kateřina (6) – holčička vždy bedlivě poslouchá, co říkám a jaké dávám pokyny. Pozorně sleduje všechny souvislosti, které jsou s aktivitami propojeny. Vždy se velice pečlivě soustředí na provádění pohybů.

Nela (6) – je stále velice tichá, až zakřiknutá. Do činností se zapojuje, ale musí být správně motivována, aby dokázala aktivitu plně prožít a nestyděla se projevit před ostatními dětmi.

Honza (6,5) – na chlapci je velice patrný odklad školní docházky. Jeho vyjadřování je souvislé a plynulé. Myslím si, že díky těmto hrám a činnostem si upevňuje svoje znalosti. I přes to, že už některé věci slyšel, stále pozorně poslouchá.

5.3.6 Téma: Vánoční doba (prosinec)

Cíl: Děti budou vědět, co je Betlém a jesličky. Budou umět přivolat pohybem zimní počasí.

Počet dětí: 7

Tomáš (5), Aneta (6), Denisa K. (6), Lukáš (6), Kateřina (6), Nela (6), Honza (6,5)

Aktivity vhodné pro: děti od 4 let

Pomůcky: věneček se svíčkami, píáno, CD s hudbou, bílé papírové stopy

Činnosti:

- **Komunitní kruh**
- **Hudebně pohybová písnička s názvem: „Zima“**
- **Bílé stopy k Betlému a jesličkám**

Realizace a průběh sezení:

- **Komunitní kruh**

Po vzájemném přivítání jsem vyslala věneček se třemi uhořelými svíčkami s otázkou, jestli si děti pamatují, co jsme dělali společně při minulém setkání. Po mé levé ruce seděla Nela. Ta potichu řekla: „*Tancovali a tloukli do židlí.*“ Souhlasně jsem přikývla a předala věneček Lukášovi. Ten do svého výkladu vložil dost energie, protože se nadzvedl a nahlas prohlásil: „*Bušili jsme do židlí, takhle!*“ A začal předvádět s velkou silou, jak do židlí vyťukával rytmus. Předal věnec vedle sedícímu Tomášovi. Ten řekl o poznání mírněji než Lukáš: „*Ťukaly jsme do židliček a cvičili na muziku.*“ Usmála jsem se na něj a kývla, stejně jako na děti před tím. Po Tomášovi přišla na řadu Kateřina, která začala povídat, že se jí nejvíce líbilo, jak jsme tančili na tu pěknou písničku. Vedle Kateřiny seděla Denisa K., která si prý nic nepamatuje. Raději poslala věneček po své levé ruce sedícímu Honzovi. Ten si vzpomněl, že Pupy spí, že je adventní čas a také jak přikládal pod kotel coby čert. Nakonec zbývala ještě poslední z dětí, Aneta, která nám sdělila: „*Mně se líbilo tlučení do židle a zkoušela jsem to i doma.*“ To mě velice potěšilo a zároveň překvapilo, že se jí aktivita tolik líbila.

- **Hudebně pohybová písnička s názvem: „Zima“**

Dětem jsem moc poděkovala, že mi řekly, co si pamatují. Začala jsem jim naznačovat, co jsem si pro ně připravila dnes. „*Děti, dneska mám pro vás přichystanou písničku, která se jmenuje Zima. A touto písničkou budeme přivolávat zimní počasí. Nejdřív se zkusíme naučit melodii písničky a slova, nakonec i taneček, aby to mělo větší účinek na přivolání toho zimního počasí. Souhlasíte?*“ Všechny děti byly pro, a tak jsme se všichni dohromady pustili ihned do hudebně pohybové aktivity.

Nejprve jsem se s dětmi u piána jala nacvičovat melodii a slova písničky. Vždy jsem kousek zahrála a zazpívala. Děti opakovaly po mně. Nacvičili jsme tak společně polovinu písně (2.sloky). Když jsme písničku již dobře zvládali, zkusila jsem dětem ke zpěvu předvádět i pohyby. Místo piána jsem zapnula hifi věž a navolila si tuto písničku na CD.

Děti na mě pozorně hleděly a při druhém opakování se začaly postupně přidávat se svým zpěvem i pohybem. Nejpřesněji předváděla pohyby i zpívala Kateřina. Nejméně tato činnost asi bavila Lukáše, který se raději po chvílce šel dívat z okna. Najednou na ostatní začal křičet: „*Jéé, pojdte se podívat, my jsme ten sních fakt přivolali!*“ Děti nechaly zpívání a tanečku a šly se podívat k oknu, jak krásně chumelí. Proto jsem je následovala a potvrdila jim: „*Vidíte, jak velikou sílu má ta naše písnička a ještě když jsme k ní přidali taneček, začalo opravdu hodně sněžit.*“ Děti pokyvovaly a volaly jeden přes druhého. „*No, jo, to je asi pravda!*“ Byla jsem moc ráda, že tomu náhoda tak napomohla a opravdu chumelilo.

➤ ***Bílé stopy k Betlému a jesličkám***

Druhou činností s vánoční tematikou, kterou jsem pro děti připravila, byla pohybová hra s vystříženými papírovými stopami. Nejprve jsem dětem vysvětlila, o co půjde. „*Děti, my si teď všichni společně zahrajeme takovou hru, ve které budete všichni dohromady muset spolupracovat, abyste se dostaly do Betléma k jesličkám.*“ Děti po sobě začaly pokukovat, usmívat se a čekaly s napětím, co budu říkat dál. „*Betlém, je totiž jedno město v Jeruzalémě, kde se narodil Ježíšek, a to je strašně daleko. My se půjdeme na Ježíška do Betléma podívat.*“

Ještě před začátkem celého sezení jsem nachystala do kolébky, s níž si hrají holčičky ve třídě, panenku a před ni jsem položila papírovou šipku, na které bylo napsáno „Betlém“.

Na druhý konec třídy jsem dala do řady stopy a nakázala dětem, ať si každý stoupne na stopy nohama. Měla jsem jeden pár stop navíc, aby se děti mohly pohybovat dopředu. Když si děti na šlápěje stouply, pokračovala jsem ve vysvětlování: „*Budu vám hrát na piáno koledy. Pomalu nebo rychle. Vaším úkolem bude postupovat po stopách podle rytmu - rychle nebo pomalu. Ale má to taky jeden háček.*“ Na chvílku jsem se odmlčela a šla přímo k řadě dětí. Poslední v řadě byla Kateřina. První v řadě stál Lukáš. „*Káťa bude podávat stopy, které už nebude potřebovat dopředu po Nele, Nela je pošle Tomášovi, Tomáš Denise, Denisa Anetě, Aneta Honzovi a Honza Lukášovi. Lukáš si dá stopy před sebe směrem k Betlému, udělá na ně krok a všichni ostatní za ním. Takto to půjde pořád dokola, dokud se nedostanete až přímo k městu Betlému.*“

Děti se po sobě dívaly a Lukáš už měl nakročeno na stopy, které ležely před ním, když jsem ho však zarazila: „*To by pro vás určitě nebylo až tak složité, ale vy si ještě budete muset dávat pozor, jestli stopy posílat rychle nebo pomalu. Podle toho, jak budu*

hrát. “ Usedla jsem k piánu a začala hrát koledu „Pásli ovce valaši“ .Písničku jsem hrála v různém tempu a děti se vzájemně povzbuzovaly. Denisa se často zapoměla přesouvat dopředu a Lukáš měl tendence dělat krok dopředu, i když tam neměl stopy.

Po chvíli hraní koled děti došly až k Betlému a bylo na nich vidět, jakou z toho mají radost. Zatleskala jsem jim a povzbudila je, ať se podívají pod Ježíška do jesliček. Děti nadzvedli panenku z kolébky, kde na ně čekaly bonbony. Rychle se na ně vrhly a hned začaly mlsat. Sedli jsme si společně opět do kroužku uprostřed třídy. Mezitím, co děti cucaly bonbony, jsem jim moc poděkovala za to, jak se mnou dnes opět spolupracovaly a že se pěkně snažily.

Hodnocení:

Děti se dozvěděly, co je to Betlém a jesličky. Také se zjistily, kde se Betlém nachází. Přivolání zimního počasí prostřednictvím pohybu se nám také povedlo. Děti se naučily nový „zimní tanec“. Domnívám se, že v tomto případě se nám cíl podařilo společně naplnit.

Tomáš (5) – při dnešních aktivitách poslouchal vše, co jsem říkala, a vše vykonával taky podle pokynů. Bylo na něm však vidět, že ho činnosti příliš nenadchly a že minulé sezení se mu líbilo o poznání více.

Aneta (6) – druhá činnost ji bavila asi více. Snažila se ostatní popohánět, aby předávaly stopy co nejrychleji. Nebrala vůbec v úvahu rytmus koled a několikrát jsem ji musela pravidla této hry připomínat.

Denisa K. (6) – naopak oproti Anetě dělala vše velice pomalu a s rozvahou. Ostatní děti ji přitom velice popoháněly, aby tempo zrychlila. Myslím si, že bude mít raději hudebně pohybové aktivity, ve kterých se bude muset spolehnout jen sama na sebe.

Lukáš (6) – opět se u něj projevila jeho velice soutěživá povaha. Bylo patrné, že by dokázal i podvádět, jen aby co nejrychleji docílil svého. První aktivita jej vůbec nezaujala, ale nenutila jsem ho, aby se k nám přidal. Domnívám se, že mu hledění z okna udělalo mnohem větší radost, než kdyby s námi měl tančit.

Kateřina (6) – opět jsem viděla, jak se soustřeďuje i na drobné detaily toho, co říkám. Při druhé činnosti se mě ptala, zda se může otočit a vracet se stopami potom i nazpět, nebo jestli se má pro stopy jen sehnout a z těch, na kterých stojí ,se ani nehnout.

Nela (6) – při dnešních aktivitách opatrně prováděla to, co jsem chtěla, ale pořád byla dost nejistá v pohybech i při spolupráci s ostatními dětmi.

Honza (6,5) – dnes se snažil vyhovět mně (při zpívání i ukazování pohybů), ale i ostatním dětem, když chtěly, ať zpomalí tempo při předávání stop. Myslím si, že více ho nadchla druhá aktivita, protože byla kolektivní. Honza tak při předávání stop mohl dokázat, že je velice zručný předškolák.

5.3.7 Téma: Pohyb a orientace v prostoru (leden)

Cíl: Děti se budou umět orientovat v prostoru třídy díky svému sluchu.

Počet dětí: 6

Tomáš (5), Aneta (6), Denisa (6), Lukáš (6), Nela (6), Honza (6,5)

Aktivita vhodná pro: děti od 5 let

Pomůcky: činelky, dřeva, bubínek, triangel, tamburína

Činnosti:

- *Komunitní kruh*
- *Hudební přihořívání*
- *Ptáčku, ukaž jak zpíváš*
- *Na Jeníčka a Mařenku*

Realizace a průběh sezení:

- *Komunitní kruh*

„Dobrý den, děti. Moc vás tady všechny vítám po Vánocích a doufám, že spolu budeme i letos trávit tak pěkný čas jako loni.“ Podívala jsem se po dětech, které byly celé netrpělivé a čekaly, co bude následovat. Na úvod jsme udělaly komunitní kruh, ve kterém po dětech putovaly činelky, s nimiž děti zazpívaly, jaký dárek dostaly o Vánocích.

Se zpěvem toho, co jsem dostala na Vánoce, jsem začala já: „*Na Vánoce mi Ježíšek pod stromeček nadělil mixér.*“ Děti se začaly hlasitě smát a říkat jeden přes druhého, že to by si pod stromeček určitě nepřály! Činelky jsem poslala vedle sedícímu Lukášovi, který nezpíval, ale odříkal, co dostal. Předal činelky Tomášovi a ten zazpíval: „*Já jsem od Ježíška dostal náklad'áka.*“ Předal činelky vedle sedící Nele, která s ostychem v hlase zazpívala: „*Já jsem dostala panenku.*“ A rychle předala orffovský hudební nástroj Anetě, která spustila: „*Já jsem od Ježíška dostala bejby born a malovátka a plyšový zvířátka a tašku do školy s pouzdrem.*“ Aneta zpívala opravdu nahlas a velice odhodlaně sdělit nám toho co nejvíc. Činelky následně putovaly

k Denise, která zanotovala: „*Já jsem od Ježíška dostala...*“ A dál nepokračovala, protože předala činelky Honzovi s tím, že už si to nepamatuje. Honza si činelky s úsměvem přebral a začal zpívat: „*Mně na Vánoce Ježíšek donesl bajonikla a dvě auta.*“ Dětem jsem poděkovala, že to tak pěkně zvládly, i když Lukáš nezpíval.

➤ **Hudební přihořívání**

Nachystala jsem pro děti další zajímavou hru. Nejdřív jsme se rozpočítali. Rozpočítadlo znělo: „*U potoka roste kvítí, říká se mu petrklíč, na koho to slovo padne, ať odejde z kola pryč!*“ Rozpočítání padlo na Lukáše, kterého jsem poslala za dveře. Tam měl chvíli počkat. S ostatními dětmi jsem se domluvila, že Lukášovi schováme činelku, kterou jsme využili při komunitním kruhu. „*Aby to ale Lukáš neměl tak složité, tak mu budeme zpívat písničku. Jakmile se bude k činelce přibližovat, tak budeme zpívat hlasitěji, ale když od ní půjde pryč, budeme zpívat potichu.*“ Děti s tím nadšeně souhlasily. Domluvili jsme se na písničku „Skákal pes.“ Šla jsem tedy pro Lukáše za dveře. Děti postávaly v různých částech třídy a já jsem Lukášovi vysvětlila, co se bude dít. Již při vysvětlování byl netrpělivý a nejraději by okamžitě prohledal celou třídu. Děti začaly zpívat a Lukáš hledal a hledal. Po chvíli začal být už nervózní, a tak se ostatních ptal, kde ta činelka vlastně je. Děti se na mě ale podívaly, jestli mu to mohou prozradit. Já jsem však zavrtěla hlavou. Lukáš byl už vzteklý, sedl si na lavičku a začal trucovat. Najednou ale zahlédl kousek činelky vyčnívající z pod koberce, děti začaly čím dál hlasitěji zpívat a Lukáš konečně vítězoslavně činelku zvedl z úkrytu. Nezapomněl při tom ještě dodat: „*To nic nebylo, to bych zvládl i poslepu!*“

Po Lukášovi šla za dveře Denisa. S dětmi jsme se domluvily, že nyní budou zpívat písničku „Prší, prší.“ Činelku jsme společně schovaly mezi kostky a Denisu zavolaly. Tomáš chtěl zřejmě Denise pomoci, tak si stoupl kousek od kostek a čekal, až k němu Denisa přijde, pak začal zpívat opravdu dost nahlas, takže pro holčičku nebyl problém činelku najít. Takto se vystřídaly všechny děti. Aneta šla dokonce dvakrát, protože si chtěla nejspíš vylepšit čas hledání.

➤ **Ptáčku, ukaž jak zpíváš**

Druhá hudebně pohybová aktivita byla také určena pro prostory celé třídy MŠ. Opět jsme se rozpočítali a rozpočítání padlo na Nelu. Holčička nevěděla, jak má reagovat. „*Děti, budeme teď hrát takovou hru, ve které bude jeden z vás poznávat se zavřenýma očima, kdo z jeho kamarádů zpívá. Všichni se rozmístíte po třídě, Nelu*

pošleme za dveře a já vyberu jednoho, který bude zpívat jako ptáček. Nela ho bude poznávat se zavřenýma očima.“

Poslala jsem děvče za dveře a poprosila, ať chvílku počká. Dětem jsem řekla, ať se rozmístí po třídě. Následně jsem vybrala Honzu a řekla mu, že bude zpívat písničku. Honza se mě vzápětí zeptal: „*A jakou mám zpívat? Já žádnou neumím.*“ Tak jsem mu zkusila poradit: „*Honzíku, umíš třeba Kočka leze dírou?*“ Honza přikývl a já šla pro Nelu.

Ukázala jsem jí, jak jsou děti ve třídě rozmístěny. Následně jsem jí dala pokyn, aby zavřela oči a zvolala: „*Ptáčku, ukaž jak zpíváš.*“ A vydá se za hlasem, který uslyší. Nela udělala vše podle mých pokynů a se zavřenýma očima se vydala na cestu. Mezitím Honza zpíval písničku. Snažil se ji zpívat nahlas, aby Nela věděla, kudy se má orientovat. Holčička velice opatrně našlapovala a nejistě se posouvala dopředu po malých krůčkách. Když se přibližovala k Honzovi, z nejistých krůčků se staly jisté kroky, které směřovaly přímo k němu. Natáhla před sebe ruce, až se Honzy dotkla a otevřela oči. Honza se na ni usmíval a Nela vykouzila úsměv taky.

Po Nele šel za dveře Honza, pak Aneta. Té činila tato hudebně pohybová aktivita značné problémy. Aneta zprvu nechtěla zavřít oči, ale když jsem jí řekla, že hrát nemusí, pokud nechce, oči zavřela a naslouchala zpívání. I přes všechnu Tomášovu snahu (zpíval opravdu nahlas a snažil se zpívat pomalu) ho Aneta nenašla. Bloudila po celé třídě od jednoho dítěte k druhému, ale do „cíle“ nedošla. Po hře prohlásila: „*To se mi teda dneska vůbec nelíbilo.*“

➤ ***Na Jeníčka a Mařenku***

Do poslední aktivity tohoto sezení jsem vybrala tři děti, z nichž jedno představovalo Jeníčka, druhé Mařenku a třetí tatínka. Byl to Tomáš, Aneta a Honza. Prostor třídy jsme zmenšili na polovinu. Dětem jsem naznačila, o co v této hře půjde. „*Mám pro vás připravenou takovou pohádkovou hru. Tomáš teď bude na chvílku Jeníček, z Anety se stane Mařenka a Honza zaujme roli tatínka. Tatínek si stoupne na jednu stranu třídy a Jeníček s Mařenkou sem ke mně. Ostatní děti budou představovat stromy. Jeník s Mařenkou se chytanou za ruce a se zavřenýma očima se pokusí přejít přes les k tatínkovi, který na ně bude volat. Aby to nebylo tak jednoduché, stromy budou vydávat také zvuky.*“ Ostatním dětem jsem řekla, ať si každý vybere jeden orffovský nástroj. Nela si vzala dřeva a při tom prohlásila: „*Strom je ze dřeva a tohle taky, takže já budu slyšet jako strom.*“ Lukáš, který si vybral bubínek, jí hned odpověděl: „*To mně je*

jedno, jak je strom slyšet, ale buben bude slyšet určitě!“ Denisa si vybrala tamburínu. Jeníček s Mařenkou (Tomáš s Anetou) zavřeli oči a Honza na ně začal volat: „*Haló, tady, já jsem tady!*“ A tak se dal Tomáš držící se s Anetou za ruce do pohybu, avšak milé stromy na nic nečekaly a začaly vydávat zvuky pomocí nástrojů. Honza na své kamarády stále volal a chvílemi to vypadalo, že Aneta Tomáše táhne za sebou. Za chvíli to vypadalo zase naopak.

Pro děti to bylo velice těžké, protože slyšely najednou několik zvuků a musely se orientovat sluchem pouze na volání. Nakonec ale společně došly k Honzovi a mohly otevřít oči.

Děti se hned vyměnily. Z Denisy se stala Mařenka, z Nely tatínek a Lukáš byl Jeníkem. Vše probíhalo skoro totožně, až na to, že u Lukáše se projevila jeho bojovná a soutěživá povaha. Na začátku hry se s Denisou držel za ruce, ale když šla pomaleji než on, pustil ji a přímo pádlil se zavřenýma očima k místu, odkud slyšel Nelu. Proto jsem mu připomněla, jak se hra hraje a s Denisou musel jít ještě jednou od začátku. Lukáš se potom na mě až do konce sezení mračil.

Na konci našeho setkání jsme udělali kolečko, ve kterém mi děti sdělily, co se jim dnes líbilo a co naopak. Aneta byla jednoznačně proti zpívání ptáčka, Lukášovi se údajně nelíbilo nic, Tomášovi zase všechno, Nela měla největší radost z toho, že mohla hrát na doprovodný orffovský nástroj, Honzovi se prý líbilo všechno a Denise se nejvíce líbilo přihořívání, protože si zazpívala.

Dětem jsem za jejich názory a spolupráci samozřejmě poděkovala a odvedla je nazpět za učitelkou.

Hodnocení:

Děti si mohly vyzkoušet, jaké to je, když nemohou používat všechny své smysly. Myslím si, že oproti hře, kterou jsme společně hrály při prvním sezení, byly děti už jistější a k těmto aktivitám přístupnější. Cíl jsme jistě splnili, protože děti se dokázaly orientovat podle poslechu se zavřenýma očima.

Tomáš (5) – je vidět, že se stává čím dál víc samostatnějším a sebejistějším v této skupině dětí. Vždy se zapojí do aktivit, které mám pro děti přichystané a při hodnocení tvrdí, že se mu aktivity líbí.

Aneta (6) – když si je v něčem velice jistá, dává to „celému světu“ najevo. Když ale nastane opačná situace, snaží se být „šedou myší“, která splyne s ostatními dětmi.

Denisa (6) – dokáže být oporou pro druhé a podporuje nápady ostatních dětí. Stále se snaží v kolektivu najít někoho, kdo by jí rozuměl.

Lukáš (6) – čím dál více mě utvrzuje v tom, že jeho soutěživost a bojovná povaha není ostatním příjemná.

Nela (6) – nejvíce ji nadchlo hraní na doprovodný hudební nástroj. Také se jí líbilo, že mohla být do poslední hry zapojená, ale zároveň zde neměla tak velikou a těžkou úlohu.

Honza (6,5) – snaží se ostatním stále pomáhat a ukazovat mladším dětem správný směr svého „putování“.

5.3.8 Téma: Pohádka bez slov (únor)

Cíl: Děti se budou snažit vyjádřit hudební pohádku pohybem a dále si z ní vzít ponaučení.

Počet dětí: 7

Tomáš (5), Aneta (6), Denisa (6), Denisa K. (6), Lukáš (6), Nela (6), Honza (6,5)

Aktivity vhodné pro: děti od 3 let

Pomůcky: dvě modré stuhy, CD s hudbou

Činnosti:

- *Komunitní kruh*
- *Dva mrazíci*
- *Perníková chaloupka*

Realizace a průběh sezení:

- *Komunitní kruh*

Na začátku dnešního sezení jsme vyjadřovaly pohybem beze slov, jakou máme náladu. Jako vždy jsem začala já. Stoupnula jsem si před kroužek sedících dětí a bez slov jsem začala rukama předvádět, jak se dnes cítím.

Z mých pohybů vyplynulo, že mám dobrou náladu. Vzala jsem dvě svázané modré stuhy a poslala je vedle sedící Nele. Ta při předvádění nevstala. Pouze ukázala rukama, kde má náladu, kterou udělala rovnou čarou. Svázané stuhy podala Anetě, která okamžitě vyskočila a začala předvádět, že jí je dobře máváním kolem sebe. Následovala Denisa, která nebyla „ve své kůži“. Bylo na ni vidět, že je bledá a není jí moc dobře, proto se ke své náladě pohybem vůbec nevyjádřila a předala stuhy vedle sedící Denise K. Holčička pomalu a opatrně vstala, vzdychla si a pokrčila rameny. Pak stuhy předala

Honzovi, který energickým poskokem v sedě předvedl, že má dobrou náladu. Dal ruce nad hlavu, mával s nimi a zároveň se vytahoval v pase co nejvýš. Když předvedl, co chtěl, předal stuhy Lukášovi, který si stoupl a vypadalo to, že tancuje. Kopal nohama před sebe a ruce se mu vlnily. Po předvedení své nálady dal stuhy do ruky Tomášovi. Ten se stuhami začal mávat a vlnit je ve vzduchu. Z toho jsem usoudila, že bude mít asi také dobrou náladu. Dětem jsem poděkovala za předvedení toho, jak se cítí a obzvláště jsem zdůraznila, že si vážím toho, že použily pouze pohyb bez jediného slova.

➤ *Dva mrazíci*

Prozradila jsem dětem, že pro ně mám dnes připravenou honičku, která má název „Dva mrazíci.“ „*Vím, že tady mám jen samé šikovné děti, takže se určitě dokážete rozpočítat dvakrát.*“ Děti se tedy rozpočítaly a padlo to na Honzu a Nelu. Byla jsem ráda, že to takto vyšlo, protože Honza byl proti Nele více vůdčí typ. Každému jsem na ruku uvázala jednu modrou stuhu a řekla: „*Ted' se z vás díky těmto kouzelným stuhám stali bratři mrazíci, kteří budou pomáhat paní zimě. Ta je za okny a dokáže zmrazit i děti tady ve třídě.*“ Děti se na sebe dívaly a už si představovaly, na kterou stranu poběží. „*Ještě před tím, než začne hrát hudba, při které budete ostatní chytat, řeknou mrazíci básničku, kterou si dodávají sílu. Ostatní jim budou odpovídat. Potom začnou běhat a mrazit děti. Když ale hudba hrát přestane, mrazíci ztrácejí svoji moc a musí se vrátit zpět, odkud vyběhli.*“ Děti se začaly bát a ptaly se: „*A budeme tu básničku umět?*“ Ujistila jsem je tedy, že básnička je na zapamatování jednoduchá a že budou recitovat: „*My jsme zmrzlí bratří, hrozí jak se patří. Já mám nos červený (říká jeden). Já do modra zbarvený (říká druhý). Kdo z vás se nás nebojí, jen ať chvíli postojí!*“ Děti mrazíkům odpoví: „*My se mrazu nebojíme, běháme a dovádíme.*“

Před samotným začátkem hry jsme si básničku několikrát zopakovali, aby ji děti uměly nazpaměť. Nedělalo jim to žádné velké obtíže. Mrazíci Nela a Honza si stoupli na jeden konec třídy a ostatní děti na druhý konec, odříkali básničku a čekali, až spustím hudbu. Jakmile se tak stalo, všichni vyběhli a Nela se snažila, aby zmrazila děti, které pobíhaly kousek od ní. Když jsem hudbu z nenadání vypnula, všichni, kteří zůstali nezmrázeni, dokonce i mrazíci, utíkali do svých „úkrytů.“ Nele se tato hra velice líbila, takže jsme ji opakovali, dokud se nevystřídala s Lukášem a Denisou K. Naopak Denise K. se příliš běhat za dětmi nechtěla, lapila vždy někoho, kdo se k ní náhodou přiblížil. Vystřídaly se všechny děti, až na Denisu, která si sedla na lavičku. Raději nás jen pozorovala.

➤ *Perníková chaloupka*

Vybrala jsem písničku od F. R. Čecha, která nese název „Perníková chaloupka.“ Nejdříve jsme si ji všichni společně poslechli a po poslechu jsem se zeptala: „*Děti, líbila se vám tahle pohádková písnička? A víte, co to bylo za pohádku?*“ Všechny děti kývaly hlavou a říkaly, že se jim moc líbila, že byla taková veselá. Honza jako první zareagoval na otázku, jestli někdo ví, co to bylo za pohádku, o které se v písničce zpívalo. „*Perníková chaloupka, přece. To je jednoduchý, říkali to hned na začátku!*“ Honzu jsem pochválila a zopakovala znovu pro ostatní, že to byla perníková chaloupka. Ještě jsem k tomu ale dodala: „*A co kdyby jsme si zkusili společně tu pohádku převyprávět, ale ne slovy, nýbrž pomocí pohybů. A abychom věděli, jaké pohyby máme dělat, budeme si je ukazovat během písničky. Nejdřív vám vždycky kousek předvedu. Pak si to zopakujeme a postupně budeme přidávat větší a větší kus, až budeme umět celou písničku. Souhlasíte se mnou?*“ Všechny děti souhlasily, protože už z toho, jak se jim písnička líbila, bylo evidentní, že naučit se k ní pohyb, nebude žádný problém.

Začali jsme tedy postupně pohádkovou písničku nacvičovat. Ze všech dětí to bavilo nejvíce asi Anetu a Denisu K. Denisa se vůbec nezúčastnila, protože jí nebylo moc dobře, pro se na nás opodál jen dívala. Děti se velice snažily zapamatovat si pohyby, kterými příběh písničky doprovázely. Avšak bylo málo času, a tak jsme stačili nacvičit jenom půl. Z poslechu ale věděly, jak písnička skončí, proto jsem se zeptala: „*A víte, jak vlastně ta pohádka dopadla?*“ Honza opět zareagoval nejdřív a hbitě odpověděl: „*Jeníček s Mařenkou hodili bábu do pece, protože byla zlá.*“ Honzu jsem opět pochválila a ostatním dětem poradila: „*A my bychom se měly vyhýbat cizím a neznámým lidem, protože můžou být stejně zlí jako ta bába z pohádky.*“ Honza se přidal: „*Jo, to je pravda. Já se s nikým cizím nebavím, mamka mi to zakázala.*“ Aneta se hned přidala: „*Já taky ne a v Červený Karkulce sežere cizí vlk babičku i Karkulku, ale myslivec je obě zachrání a vlka zabije.*“ Lukáš: „*To je jasný, protože mu rozpárá břicho a vyleze ven Karkulka i s babičkou. Potom ho zase zašijou, taky mu nacpou kameny do břicha a on se utopí!*“ A tak se povídání o Perníkové chaloupce přeměrovalo k Červené Karkulce. Dětem jsem se do toho vložila: „*Tady bylo štěstí pro Karkulku i babičku, že šel myslivec kolem, jinak kdo ví... Vlk byl totiž nenažranec a nebyl dobrý, proto dopadl tak, jak říkal Lukáš.*“

Po našem povídání jsme udělali ještě závěrečné „hodnotící“ kolečko, kde mi děti ukazovaly, jak se cítí po našem sezení (stejný princip jako na začátku setkání). Všem se nálada zlepšila, jen Denisa se pohybem vůbec nevyjádřila.

Hodnocení:

Vypadá, že během dnešního sezení se děti naučily vyjádřit pohybem část děje hudební pohádky. Zároveň také sledovaly vývoj celé pohádky a vzaly si z ní ponaučení, které mohou využít i v běžném životě. Jelikož jsme pohybem nestihly vyjádřit celý děj pohádky, myslím si, že se nám cíl podařilo naplnit jen z části.

Tomáš (5) – dnes se příliš neprojevoval. Choval se stejně jako obvykle, ale i tak je každým sezením vidět pokrok, který už od začátku udělal.

Aneta (6) – se značnou dávkou zaujetí se zapojila do diskuse o pohádkách a dobru/zlu, které se v nich vyskytují. Velice se jí také líbila pohádková písnička, protože takových údajně moc ve školce nemají.

Denisa (6) – holčička se dnes do žádné aktivity nezapojila, protože jí nebylo dobře a já jsem ji nenutila.

Denisa K. (6) – při první aktivitě to vypadalo, že se jí dnes nechce hýbat, ale jakmile uslyšela písničku a viděla, co se bude předvádět, rázem ožila a rychle se zapojila do celého nácviku pohybů.

Lukáš (6) – sezení s ním dnes probíhalo bez problémů. Přebytnou energii vynaložil do první hudebně pohybové aktivity. Zaujalo ho téma pohádek, stejně jako Anetu. Ze sezení odcházel klidný a zároveň unavený.

Nela (6) – poprvé za celou dobu, co chodí na sezení, jsem zpozorovala, jak se holčička do něčeho naplno vložila. První aktivita ji velice nadchla a své nadšení si s sebou nesla i do druhé činnosti, v níž se opět velice energicky angažovala.

Honza (6,5) – není pochyb, že informace, které si s dětmi říkáme, už slyšel. Některé aktivity jsou pro něj jistě nové a neznámé. Je však znát, že má odloženou povinnou školní docházku.

5.3.9 Téma: Lidské tělo (březen)

Cíl: Naučit děti pojmenovat části lidského těla.

Počet dětí: 6

Jan (5), Tomáš (5), Aneta (6), Denisa K. (6), Nela (6), Honza (6,5)

Aktivity vhodné pro: děti od 3 let

Pomůcky: plyšový medvěd, piáno

Činnosti:

➤ *Komunitní kruh*

- *2. polovina písničky Perníková chaloupka*
- *Hlava, ramena, kolena...*
- *Otec Abrahám*

Realizace a průběh sezení:

- *Komunitní kruh*

Na začátku setkání jsem musela přivítat po zimním spánku medvěda Pupyho, který nám slouží jako pomůcka k lepší komunikaci mezi sebou. Plyšového medvěda jsem poslala dětem s otázkou: „*Vzpomínáte si, o jaké pohádce jsme si povídali naposledy? A na co si máme stejně jako Jeníček a Mařenka dávat pozor?*“ Dětem jsem záměrně napověděla, abych jim připomněla činnost/činnosti z posledního sezení. Vyslala jsem tedy medvěda na „cestu.“ Nejprve odpovídala Aneta, která se povídání zhostila velice detailně: „*Posledně jsme si povídali o Červený Karkule, ale hrály jsme i hru na mrazíky, při které jsme pomáhali zimě mrazit všechny ostatní. Potom jsme tancovali na písničku, což byla pohádka Perníková chaloupka. Taky jsme si říkali, že si máme dávat pozor na cizí lidi.*“ Anetu jsem pochválila, protože si toho opravdu hodně zapamatovala, ale připomněla jsem jí také, že to nebyla Karkule, ale Karkulka. Po Anetě pokračovala Nela, která řekla: „*Mně se z posledně nejvíc líbila hra na mrazíky a potom to tančování na pohádku.*“ Předala medvěda Janovi, který se několika posledních sezení neúčastnil. Ten řekl: „*Já jsem tady posledně nebyl.*“ A rychle předal medvěda Tomášovi. „*No, naposled jsme tancovali a říkali si, že nemáme poslouchat cizí lidi.*“ Přímo hodil medvěda Denise K. Ta si vzpomněla na písničku, která se jí moc líbila. Poslední na řadě byl Honza, jenž se dal do vypravování, jako „zkušený“ předškolák: „*Takže naposled jsme hráli hru na mrazíky, kteří pomáhají zimě mrazit, a potom jsme cvičili na písničku Perníková chaloupka, kde jsme ukazovali, co se v pohádce dělo, ale nedocvičili jsme ji. A taky jsme si povídali o tom, že se nemáme bavit s cizími lidmi, že můžou být zlí.*“ Honza mi předal Pupyho a já jsem všem poděkovala za to, co mi sdělili. Honzovi hlavně za to, že mi připomněl, že máme ještě docvičit druhou polovinu pohádkové písničky.

- *2. polovina písničky Perníková chaloupka*

Na začátku jsme si zopakovali to, co jsme se naučili minule. Děti si pohyby pamatovaly, ale pro Jana, který minule chyběl, jsme 1. polovinu písničky s pohybem předváděli několikrát, aby se jí také mohl, alespoň částečně, naučit. Když si děti

vybavovaly všechny pohyby na 1. polovinu písničky, začali jsme společně nacvičovat druhou polovinu. Opět se písnička s pohybem nejvíce líbila Denise K. i Anetě. Holčičky se moc snažily si co nejrychleji zapamatovat vše, co jsem ukazovala. Dnes se písnička hodně líbila i Honzovi a Tomášovi. Do nácvičku pohybů se velice „zabrali.“ Vesele poskakovali i tehdy, kdy měla být jen chůze. Jan se velice snažil a stále se mě během písničky ptal: „*Paní učitelko, dělám to takhle dobře?*“ Vždy jsem ho pochválila a občas jsem na něj zavolala, aby viděl, jak pohyb správně dělat, když už si nevěděl rady. Ostatní jsem také za jejich snahu ocenila. Po každé pochvle to vypadalo, že mají chuť pokračovat v nacvičování.

➤ ***Hlava, ramena, kolena...***

Ještě před tím, než jsme společně započali tuto aktivitu, jsem se dětí zeptala, zda znají některé části svého těla. Jeden přes druhého vykřikovaly, že ano. Slyšela jsem například: „*Ruka, noha, prsty.*“ Proto jsem dětem oznámila, že pro ně mám připravenou písničku, kterou jistě dobře znají, a kdo ji nezná, tak se ji naučí. „*Písnička se jmenuje Hlava, ramena kolena... A my si ji společně zazpíváme a taky zacvičíme, souhlasíte?*“

Všechny děti zakřičely, že ji znají a že si ji můžeme zkusit. Nejprve jsme písničku zazpívali s piánem a několikrát jsme ji zopakovali. Nejhlasitěji a zároveň nejjistěji ji zazpíval Honza, nejméně jistý si byl Jan a Tomáš. Přisuzuji to jejich nízkému věku a také tomu, že píseň nemají ještě tolik osvojenou. Po zazpívání jsme šli do prostoru třídy a zkoušeli jsme společně zpívat bez doprovodu. Zároveň jsme ukazovali na části těla, o kterých se v písničce zpívá.

Začali jsem pomalu, aby všechny děti zvládly zpívat a současně i ukazovat. Bylo vidět, že Tomáš s Janem si byli po několika zopakování písničky a pohybů jistější v předvádění. Proto jsem zvolila variantu zrychlování. Děti byly přímo nadšené, když zjistily, že se písnička i pohyb zrychluje a oni musí přidat do tempa. Nejvíce se to líbilo Honzovi a Anetě, protože když jsme dozpívali a docvičili pohyby, usmívali se a křičeli: „*Jéé, to byla sranda. To je teda dobrý, jak jsme to museli zrychlovat!*“ Honza prohlásil: „*Já už jsem to ke konci ani nestíhal! Nevěděl jsem, kam mám ukazovat dřív.*“ Aneta se taky přidala: „*Já taky ne, málem jsem to celý zkazila!*“

S dětmi jsme písničku se zrychlením ještě jednou zopakovali a potom jsme si všichni společně pořádně zatleskali, že se nám to tak povedlo.

➤ *Otec Abrahám*

Hudebně pohybová aktivita, která následovala, byla pro všechny děti „velkou neznámou.“ Děti si na koberec donesly židličky a já jsem si sedla čelem k nim. Řekla jsem dětem, že písnička, na kterou teď budeme tancovat, se jmenuje Otec Abrahám. Zároveň jsem dodala, že je to hodně náročná písnička na zapamatování, takže pro děti bude určitě těžká. Ty mi ale odpověděly: „*Paní učitelko, to se bát nemusíte, my jsme předškoláci, takže to všechno zvládneme.*“ A netrpělivě čekaly, co bude následovat.

Nejprve jsem se dětí zeptala, jestli vědí, která ruka je pravá. Každé dítě ji ukázalo správně, až na Denisu K. Já jsem zvedala ruce s nimi (samozřejmě zrcadlově). Dále jsem dětem řekla, ať mi ukáží levou ruku. Všechny děti jsem pochválila a začala vysvětlovat příběh písničky: „*Děti, ta písnička se jmenuje Otec Abrahám podle jednoho starého pána, který měl sedm synů. Ti synové Otce Abraháma byli moc šťastní a veselí, a proto si pořád zpívali a při zpěvu i tancovali. My se zkusíme tu jejich písničku nejdřív naučit a potom si k ní i zatančíme.*“ Začala jsem zpívat nápěv písničky, který jsem několikrát po sobě zopakovala. Děti se ke mně postupně přidávaly, ale stále jsme ještě nepřidali pohyb, proto jsem řekla: „*Budeme tedy zpívat písničku a já vždycky řeknu nějakou část těla, kterou začneme hýbat při zpěvu.*“ Děti se mnou společně zpívaly a já jsem řekla: „*Pravé rameno!*“ Zpívali jsme tedy společně písničku a hýbali pravým ramenem. Děti zpívaly se mnou a postupně jsme zvládli i spojení pravé rameno a přidali levé rameno. Takže jsme pohybovali oběma rameny. Děti se začaly chichotat a křičet: „*To je divný!*“ Hýbali jsme oběma rameny a přidali postupně pravou nohu, následovala levá noha a děti se smáli ještě víc. Zpěv jsme zakončili kýváním hlavy. Děti byly nadšením přímo bez sebe. Pořád mě prosily, ať si písničku společně s pohybem ještě zopakujeme a od Nely jsem slyšela jsem například: „*Já jsem nejdřív nevěděla, jak to mám s tím ramenem dělat.*“ Jan zase říkal: „*A já jsem nevěděl, který rameno je pravý a který je levý.*“ Do hovoru se vložil i Honza: „*Tohle jsme ještě nikdy s nikým nehráli. To naučím bráchu doma.*“

Následoval závěrečný „hodnotící“ kruh, ve kterém mi všichni sdělili, že poslední aktivita se jim moc líbila. Dětem jsem poděkovala a vyjádřila jim pochvalu za to, že se mnou spolupracují.

Hodnocení:

Domnívám se, že cíl byl v tomto případě naplněn. Děti prostřednictvím hudebně pohybových aktivit zjistily názvy částí svého těla a také zjistily, kde se na těle tyto části nacházejí.

Jan (5) – byla patrná jeho velká snaha při zapojování se do aktivit. Chlapec dlouho na našem setkání nebyl, proto jsem z počátku měla strach, jak bude reagovat. Nedal na sobě nic znát a snažil se začlenit mezi ostatní.

Tomáš (5) – na Tomášovi bylo vidět, že ho dnes nadchla, jak písnička Perníková chaloupka, tak poslední hudebně pohybová aktivita. Snažil se dělat co nejpřesněji pohyby podle mých pokynů. Pokrok je opravdu znatelný. Nestydí se již projevit pohybově a ani hudebně.

Aneta (6) – dnes měla povídkovou náladu. Nejraději by všechno s každým prodiskutovala a nařídila všem, co by se mělo dělat a co ne. Aktivity se jí líbily opravdu hodně. Ze sezení šla „nabitá“ dobrou náladou.

Denisa K. (6) – při prvních sezeních jí dělал problém pohyb. Dnes už se pohybově zapojuje bez problémů. Pokud ji aktivita opravdu nadchne, snaží se do ní vložit maximum své energie.

Nela (6) – začíná se „otrkávat“. Holčička se stává čím dál samostatnější. Je u ní znatelný posun vpřed. Začíná bez ostychu projevovat své názory.

Honza (6,5) – chová se k ostatním velice ohleduplně a snaží se jim ve všech směrech pomoci. Rád zapojuje své kamarády do společných aktivit.

5.3.10 Téma: Jarní počasí (květen)

Cíl: Děti získají základní znalosti a informace o jarním počasí.

Počet dětí: 5

Tomáš (5), Aneta (6), Denisa (6), Lukáš (6), Honza (6,5)

Aktivity vhodné pro: děti od 5 let

Pomůcky: plyšový medvěd, židličky, CD s hudbou

Činnosti:

- *Komunitní kruh*
- *Bouřka*
- *2. bouřka*

Realizace a průběh sezení:

➤ Komunitní kruh

Dnešní setkání jsme odstartovali venku na zahradě. Posadili jsme se vedle sebe na deku a já jsem poslala plyšového medvěda s otázkou: *„Jestlipak děti víte, co je za roční období a měsíc? Dám vám malou nápovědu, abyste to měly lehčí. Podívejte se kolem sebe na pampelišky a sedmikrásky, jak kvetou.“* Děti se rozhlížely kolem dokola. Medvěda dostal do rukou Honza, který řekl: *„My jsme si ve školce říkali, že je jaro v plný síle a měsíc...“* Dlouho přemýšlel a nakonec dodal: *„Možná ten květen, když tady kvetou pampelišky.“* Usmála jsem se na něj, pak poslal medvěda sousední Anetě. Holčička okamžitě hlásila: *„No, asi jaro, ale možná i léto a měsíc duben?“* Nedala jsem na sobě nic znát, jen jsem pokrčila rameny. Pupy už byl mezitím u Denisy, která řekla: *„Já to vím, že je jaro, protože jsme si to ve školce říkali.“* Ale co je za měsíc už neřekla a předala plyšové zvíře Lukášovi, který s jistou suverenitou v hlase prohlásil: *„Jaro, to je jasný, a protože všechno tady kvete, tak možná bude květen.“* Označení „květen“ mě rozesmálo, ale to už byl medvěd u Tomáše, který řekl až lítostivě: *„Já nevím.“*

Poděkovala jsem dětem za to, co mi sdělily a zeptala se: *„Víte, kdo z vás měl nejvíc pravdu?“* Děti se na sebe dívaly a říkaly, že neví. Odpověděla jsem jim tedy: *„Nejblíže z vás byl Honza, ale on už to zná i z minulého roku, vid’?“* Honza přikývl a usmál se. Proto jsem to pro děti ještě jednou zopakovala: *„Roční období, které teď máme, se jmenuje jaro a měsíc, ve kterém kvetou stromy a kvítka, se nazývá květen. Ale tenhle měsíc je taky zvláštní tím, že v něm hodně prší a bývají i bouřky. Lidé si mezi sebou říkají, že kdo v květnu nebo taky máji, jak se jinak měsíci říká, zmokne, vyroste. Proto my si tady venku zkusíme zahrát hru, která se jmenuje bouřka, a uvidíme, jestli ten déšť přivoláme.“*

➤ Bouřka

S dětmi jsme utvořili kruh, ve kterém jsem vysvětlovala: *„Budete se na mě muset všichni dívat, protože jinak bychom hrát nemohli. Já začnu například třít dlaněmi o sebe a pošlu tenhle zvuk po kruhu. Nejdříve Honzovi, potom Anetě, Denise, Lukášovi a nakonec Tomášovi. Všichni budeme třít dlaněmi o sebe až do té doby, dokud k vám nedojde ode mě jiný zvuk, třeba tleskání. Tak zkusíme, jak nám to půjde.“*

Vyslala jsem nejdříve na zkoušku tleskání. Honza zatleskal po mně a vedle něj už netrpělivě čekala Aneta a Denisa. Lukáš dělal jakoby nic, ale jakmile byl na řadě,

rozzářily se mu oči. Po Lukášovi šel Tomáš a tleskání skončilo zase u mě. Děti jsem pochválila, jak jsou šikovné. *„Teď si to uděláme těžší. Pošlu vám postupně zase nějaký zvuk, který budete dělat, ale jakmile se ke mně vrátí, vyšlu jiný. Takže je možné, že třeba Honza s Anetou budou dělat nový zvuk a vy ostatní pořád ještě starý, ale jen do té doby, dokud vás pohledem opět „nekontaktuji.“* Na dětech bylo vidět, že z obtížnější varianty této hry mají trochu obavy, proto jsem je ujistila, že když to někdo zkazí, nestane se vůbec nic, že se tomu třeba společně zasmějeme a můžeme začít nanovo.

Vyslala jsem tedy zvuk a probíhalo vše stejně jako v předchozí situaci. Když se ke mně ale zvuk vrátil, poslala jsem Honzovi jiný. Ten s velkým očekáváním změnil tleskání na pleskání a Aneta ho následovala. Denisa také, ale Lukáš už byl napřed tak, že začal pleskat ve stejnou chvíli jako Honza. Hru jsem nechala dojít do konce a dětem poradila: *„Zkusíme to ještě jednou, protože se nám sem vloudil skřítek šotek, který nám chce tuhle hru zkazit, tak uvidíme, jestli ho vyženeme.“* Začali jsme tedy stejně a Lukáš opět začal dřív než měl, proto jsem jen zavrtěla hlavou, když k němu došel druhý zvuk s mým pohledem. To se mu asi nelíbilo, a tak vztekle prohodil: *„To je blbá hra, to hrát nebudu!“* A sedl si na deku zády k nám. Několikrát jsem aktivitu s dětmi zopakovala a při posledním opakování jsem Lukášovi řekla, ať to jde za námi ještě zkusit, že čím víc nás bude, tím to bude lepší. Nevěřicně se na mě podíval, ale vstal a šel k nám. Postavila jsem ho vedle sebe tak, aby vždycky se zvukem začínal. Tím, že jsem ho přemístila, to chlapi „začalo jít“ a dokonce se i usmíval. Dětem jsem poděkovala a šla s nimi dovnitř do školky.

➤ 2. bouřka

Ve třídě jsem dětem nakázala, ať si nachystají židličky, že teď si zatancujeme ten zvláštní taneček na židličkách. Děti si myslely, že budeme hrát jako před časem písničku Otec Abrahám. Opravila jsem je, neboť tentokrát mám pro ně nachystaný taneček, který se jmenuje Bouřka stejně jako hra, kterou jsme hráli na zahradě. Odůvodnila jsem to tím, že na jaře bývá hodně bouřek, především v květnu a červnu. Nás dnes čekala tedy taky jedna bouřka.

Děti se posadily na židličky čelem ke mně a já jsem jim začala ukazovat pohyby, které budou na písničku dělat. Děti budou předvádět, že padá déšť, k tomu že fouká vítr a přijde blesk i s hromem. Dětem jsem taneček několikrát ukázala a pobídla je, aby se ke mně přidaly. Jako první začala Denisa a hned po ní se přidala Aneta s Honzou a Tomášem. Lukáš ještě vyčkával a pozoroval, co a jak má dělat. Nakonec se k našemu

nacvičování také přidal. Při každém pohybu jsem stále dětem říkala, co znázorňuje. Potom jsem se zeptala: „*Myslíte, že už to všichni umíme? Že bychom si to zkusili i s muzikou?*“ Děti okamžitě začaly pokřikovat: „*Jo, my už to umíme, tak nám ji pusťte!*“ Vstala jsem tedy ze židle a na cd jsem pustila melodii k té naší bouři. Současně jsem předříkávala, jaké pohyby budeme dělat.

Děti se do písničky velice vžily a nejvíc se jim líbilo, když mohly dělat blesk (tlesknutí) a hrom (dupání nohou o podlahu). Při dupání jsem je musela tišit, protože jsme byli v patře nad třídou, kde ještě malé děti spaly. Písničku s pohybem jsme si několikrát zopakovali a na závěr jsme si společně všichni zatleskaly.

Děti odnesly židličky a udělaly jsme ještě v rychlosti hodnotící kolečko, kde mi děti potvrdily, že se jim moc líbil taneček. Na moji otázku, jestli si pamatují, v kterém ročním období bývají nejčastěji bouřky, mi odpověděly: „*Ted' na jaře.*“ A ještě jsem se na závěr zeptala, jestli vědí, jaký máme nyní měsíc, když kolem nás všechno kvete. Odpověděly, že květen. Dětem jsem poděkovala a odvedla je nazpět do jejich třídy.

Hodnocení:

Domnívám se, že cíl byl splněn. Děti se dozvěděly základní informace o jarním počasí a o změnách, které přináší květen. Děti se také mohly naučit, jak se dá vyjádřit bouřka pohybem.

Tomáš (5) – dnes se zapojil do činností obdobně jako při všech předešlých sezeních. Při druhé aktivitě, kdy se dupalo, mu dupání dělalo obrovskou radost.

Aneta (6) – holčička byla nedočkavostí bez sebe, co se bude dnes během aktivit dělat a s chutí se do nich zapojovala.

Denisa (6) – bylo patrné, že se na sezení velice těší. Protože chyběla, měla v sezeních velkou přestávku a očekávala, co se dnes nového naučí.

Lukáš (6) – jako vždy ukázal, že bude dělat jen to, co chce. První aktivita ho nadchla až ke konci, po změně pořadí. Při druhé aktivitě jsem zpočátku myslela, že se nebude chtít účastnit vůbec, ale příjemně mě překvapil, když chtěl taneček s hudbou několikrát opakovat.

Honza (6,5) – myslím si, že je velice dobře, že na sezení dochází. Děti v něm mohou vidět určitý vzor/směr, kterým se mají dát.

5.3.11 Téma: Pohyb na silnici (červen)

Cíl: Děti budou znát základní informace o pohybu na vozovce a tyto informace budou schopny využívat v běžném životě.

Počet dětí: 9

Tomáš (5), Aneta (6), Denisa (6), Denisa K. (6), Eliška (6), Lukáš (6), Kateřina (6), Nela (6), Honza (6,5)

Aktivity vhodné pro: děti od 4 let

Pomůcky: plyšový medvěd, papírové čtvrtky, židličky, CD s hudbou

Činnosti:

- *Komunitní kruh*
- *Chodník pro děti*
- *Vandrování*

Realizace a průběh sezení:

- *Komunitní kruh*

Začátek společného setkání s dětmi probíhal stejně jako pokaždé. Dnes bylo dětí na setkání podstatně více než v květnu. Plyšového medvěda jsem mezi dětmi poslala s otázkou, zda vědí, po které straně vozovky lidé obvykle chodí. Eliška byla první na řadě a jen špitla: „Vlevo.“ A předala medvěda Anetě, která se přidala k Elišce: „Určitě vlevo.“ Pokračovala Nela, která se přidala k holčičkám, které říkaly, že vlevo a stejně tak se k nim přidala Kateřina, Honza a Denisa. Lukáš, ale řekl: „Chodí se vlevo, ale nechápu proč, já chodím taky někdy vpravo.“ A ušklíbl se. Předal medvěda Tomášovi, který raději neodpověděl a poslal ho Denise K. Holčička se nejistě zatvářila a řekla: „Já nevím.“

Medvěd ke mně zpátky doputoval a já mohla dětem poděkovat za jejich odpovědi. Zároveň jsem řekla, že chválím zejména ty děti, které řekly, že vlevo. Protože auta jezdí vpravo, tak my lidé chodíme vlevo, aby nás už z dálky bylo vidět, pokud nejdeme po chodníku. Děti „nastražily uši“ a poslouchaly moje povídání dál: „Vždycky, když někam půjdete pěšky, tak chodte vlevo, je to pro vás bezpečné a pro vaše okolí taky. Když půjdete třeba s maminkou a tatínkem, tak buďte vedle sebe jen dva. Tatínkovi to určitě vadit nebude, že půjde před nebo za vámi. A taky si vždycky vzpomeňte, že zelená znamená: můžeš jít! A červená: stůj!“ Děti byly ale při mém povídání netrpělivé a čekaly, kdy už konečně začneme dělat nějakou aktivitu. Pozorovala jsem to na nich,

proto jsem jim řekla: „Vidím, že už jste celí nedočkaví, tak všichni vyskočíme a jdeme si zahrát hru.“ Děti byly okamžitě přichystané ke hře, která následovala.

➤ *Chodník pro děti*

Děti měly utvořit dvě družstva. Jelikož dětí bylo devět, Nela zůstala sama, proto jsem si ji zavolala k sobě. Vysvětlila jsem, o co v následující hře půjde. „Každé družstvo dostane 2 papírové čtvrtky. Vždycky vyběhne první z družstva, v tomhle případě to bude Honza a Lukáš. Bude klást před sebe tak dlouho chodník z papíru, dokud nedojde až na druhý konec třídy. Když tam Honza s Lukášem po papírovém chodníku dojdou, vyběhnou zpátky a předají ho dalšímu v družstvu, ano?“ Děti souhlasily, ale já jsem ve vysvětlování pokračovala: „Nesmíte ale stoupnout nohou jinam než na chodník, protože by vás mohlo srazit auto, které bude řídit tady Nela.“ Všechny děti se na Nelu podívaly a už čekaly, až všechno odstartují. „A jakmile nebude hrát písnička, musíte stát na chodníku a čekat, až autíčko s Nelou odjede. Když se písnička zase spustí, můžete ve stavění chodníku pokračovat.“

Honza s Lukášem už byli připraveni na začátek písničky. Já vše odstartovala. Nela stála mezi hochy a dávala pozor, aby všichni dělali to, co mají. Jakmile kluci uslyšeli slovo: „Ted!“ vyrazili kupředu jako střela. Lukáš se snažil co nejrychleji skládat chodník, aby už byl na druhém konci, ale v tom jsem vypnula hudbu a on musel, ač velice nerad, čekat. Nela by ho jinak svým autem srazila a toho si byl moc dobře vědom. Narozdíl od Lukáše Honza vše dělal s úsměvem, a když slyšel, že hudba nehraje, zůstal stát jako socha uprostřed svého papírového chodníku. Chlapci tak došli až na druhý konec třídy, ale Lukáš byl přece jen o trochu rychlejší než Honza. Rychle vzal čtvrtky a utíkal zpátky.

Další na řadě byly Eliška a Kateřina. Holčičky si stoupaly na své vytvořené chodníky přesně doprostřed a dávaly si veliký pozor, když kolem projížděla Nela, aby nepřišly k úhoně. Do cíle dorazily skoro nastejno. Lukáš na Kateřinu křičel, ať přidá. Ostatní děti začaly soutěžící taky nahlas povzbuzovat, ale to už byl na začátku Tomáš a těsně za ním vybíhala Denisa K. Najednou ale přestala hrát hudba a Tomáš to nevnímal. Nela vyjela ze své „garáže“ a Tomáše srazila. Ten se musel vrátit na start. Hudba začala znovu hrát a Tomáš se ze všech sil snažil dohnat Denisu K. Téměř se mu to podařilo, ale i tak měla holčička značný náskok. Tomáš smutně doběhl k Anetě a předal ji chodník. Z druhého družstva už byla v půli trati Denisa, která ,když uslyšela, že hudba nehraje, s klidem čekala, až ji zase pustím. Doběhla ke svému družstvu, kde už

stál Lukáš. Za chvíli po ní i Aneta zas ke svým, kde stál Honza. Lukáš se radoval, že vyhrál a dával to všem patřičně najevo. Avšak Tomáš byl smutný, proto jsem řekla heslo, které platí vždycky: „*Sláva vítězům, čest poraženým!*“ Pobídla jsem děti, ať si podají ruce. Jeden druhému si potřásaly rukama a z Tomáše smutná nálada spadla.

➤ **Vandrování**

Po první hudebně pohybové aktivitě jsem dětem řekla, že vím, že už se k nám nezadržitelně blíží prázdniny a z většiny už budou brzo školáci. Z Tomáše a Jana předškoláci, ale taky jsem dodala: „*Než se tak stane, určitě všichni o prázdninách pojedete s rodiči někam na dovolenou nebo na výlet, mám pravdu?*“ Děti odpověděly, že ano a Aneta začala říkat: „*My pojedeme k moři a potom asi pojedu k babičce.*“ Na to zareagovala Nela a řekla: „*Já taky pojedu k moři a k babičce.*“ Tomáš zase řekl, že pojedete s rodiči na Vranov, Honza, že pojedete s bratrem k babičce a Lukáš, že ho tatínek vezme podívat se na motoriky. Dětem jsem do diskuze vstoupila: „*Vidíte, kolik máte plánů na prázdniny a víte, co budu dělat já?*“ „Děti odpověděly, že neví. „*Já půjdu na vandr, anebo víte co? Co kdybychom na ten vandr šli teď všichni společně. Ale my půjdeme na vandr a přitom budeme tady ve třídě. O to to bude zajímavější.*“ Děti si podle mých pokynů vzaly opět židličky a usadily se čelem ke mně. Začala jsem jim povídat, co budeme při písničce ukazovat a zeptala jsem se jich: „*Kam si, děti, myslíte, že bychom mohly na ten náš výlet – vandr jít?*“ Aneta hned zakřičela: „*K vodě!*“ Tomáš: „*Do lesa!*“ A Eliška: „*Na hory!*“ Potvrdila jsem jim, že mají pravdu, a zeptala se, na co si mají dávat pozor, když někam půjdou, aby se jim nic nestalo? Zároveň jsem jim napověděla, ať si vzpomenou, na co jsme si před chvílí hráli. Honza zareagoval jako první: „*Aby nás nesrazilo auto!*“ Pochválila jsem ho a zeptala se: „*A na co ještě?*“ Děti dlouho přemýšlely, až se ozvala Nela: „*Na to, abychom šly po správné straně!*“ S Nelou jsem souhlasila. Ale abych se vrátila k našemu tanečku, pokynula jsem dětem: „*Takže když půjdete kamkoli, i na ten vandr, tak pozor na auta a na správnou stranu silnice. Ale teď už jdeme.*“

Začala jsem dětem předvádět, jaké se budou v písničce dělat pohyby a co mají znázorňovat. Několikrát jsem je zopakovala, stejně jako u předchozích písniček s pohybem. Poté jsem děti povzbudila, aby se ke mně nebály přidat. Po mém vyzvání se připojila k předvádění Aneta, Eliška a Denisa. Postupně se přidal i zbytek dětí, které byly na sezení. Když jsem si byla jistá, že pohyby bez hudby děti zvládají dobře, vstala jsem a šla zapnout melodii písničky Vandrování. Dětem jsem řekla, ať se připraví, a do

rytmu jsme začali předvádět pohyby určené k písničce, které vyjadřovaly, jak jdeme na výlet, při němž stoupáme do kopce a lezeme na vrchol hory a zpět. Všem dětem se nejvíce líbilo, jak jsme si oddychli, když jsme společně „dovandrovali“ na vrchol hory. Oddechnutí je vždy velice rozesmálo. Po úplném nacvičení této hudebně pohybové aktivity jsme si společně všichni zatleskali a já dětem poděkovala a pochválila je za jejich spolupráci se mnou.

Hodnocení:

Cílem aktivit a našeho povídání bylo, aby děti získaly základní znalosti o tom, jak se chovat na silnici. Soudím, že cíl se mi podařilo naplnit. Myslím si, že aktivity, které jsem vybrala se dětem líbily.

Tomáš (5) – i přes to, že se po první aktivitě zdálo, že se mu dnešní sezení líbit nebude, zapojil se do druhé činnosti s radostí a úsměvem. Smutná nálada ho hned opustila.

Aneta (6) – u holčičky je vidět, že má ráda pohyb a situace, kdy může všem říct, co si myslí nebo co se jí stalo. Je otevřená a upovídaná.

Denisa (6) – hudebně pohybové aktivity se dívence velice líbí. Myslím si, že se staly jednou z jejich nejoblíbenějších činností ve školce vůbec.

Denisa K. (6) – u děvčete je možné sledovat, že udělala velký posun při svém projevu. Ze začátku působila dost ostýchavým dojmem, obzvláště při pohybovém projevu.

Eliška (6) – holčička na našem sezení dlouhou dobu nebyla, ale i přesto jsem u ní pozorovala posun ve směru své samostatnosti a projevu.

Lukáš (6) – u Lukáše se opět znovu projevila jeho soutěživost. Obávala jsem se, jestli si bude chtít vůbec podat s ostatními ruce, ale naštěstí bez námitek ruku každému podal.

Kateřina (6) – udělá vždy vše podle mých pokynů a snaží se své pohyby dělat přesně. Někdy je to pro ni ale na škodu.

Nela (6) – se již zapojuje samostatně do rozhovoru bez toho, aby ji někdo pobízel. Nevadí ji už ani, když dostane samostatný úkol.

Honza (6,5) – na Honzovi je vidět, že na školu je už připraven ve všech směrech.

5.4 Komparace výstupů na začátku a konci programu

Srovnání výstupů na začátku a konci programu je velice důležité z důvodu porovnání vývoje či pokroků dětí. Ať už jako jednotlivců nebo celé skupiny. Myslím si,

že skupina dětí, které navštěvovaly sezení udělala pokrok. Děti se dokázaly soustředit a zapamatovat si informace a aktivity, které jsme na sezení dělaly.

Na konci programu uměly také mnohem lépe vyjadřovat své pocity a myšlenky. V průběhu programu děti získaly nové informace z různých oblastí (příroda, lidé, kultura, ale i svět, který děti bezprostředně obklopuje). Svě znalosti ze sezení mohou děti využít i v běžném životě (pohyb na vozovce).

Tomáš (5) – mé seznámení s chlapcem se uskutečnilo až při druhém setkání, které probíhalo s celou třídou MŠ. Chlapec se zpočátku příliš výrazně neprojevoval. Když jsem pracovala jen s dětmi, které přišly na sezení, vypadal spíše ustrašeně a nejistě. V začátcích programu vždy jen poslouchal a nezapojoval se do diskuzí. Na posledním sezení se vyptával na různé otázky (jestli po chodníku může jezdit na kole) a dožadoval se odpovědí. V tomto směru tedy vidím Tomášův vývoj vpřed.

Jan (5) – s Janem jsem se setkala hned při prvním sezení. Doslova hltal vše, co jsem říkala. Na sezení byl jen několikrát. Z počátku byl hodně roztěkaný a nedokázal se dlouho soustředit na jednu činnost. Při posledním sezení, kterého se Jan zúčastnil, byl znatelný jeho posun kupředu. Dokázal se plně soustředit na provedení aktivity a vytrval u ní tak dlouho, dokud se nedostal k určitému výsledku. Například u aktivity, při které děti postupně hýbaly částmi svého těla. V konečné fázi hýbaly celým tělem.

Aneta (6) – již při prvním setkání si se mnou povídala o všem, co ji napadlo a zajímalo. Během celého roku se se mnou snažila i o různých aktivitách diskutovat. Nejvíce se jí líbilo téma s pohádkami. Na konci programu jsem u ni pozorovala, že hlavní motiv jejího snažení je má pochvala. Po projeveném uznání a pochvale se Aneta vždy pustila do následující aktivity s chutí.

Denisa K. (6) – v začátcích programu bylo vidět, že holčička nemá příliš ráda pohyb a pohybové aktivity vůbec. Běhat se nesnažila a zrychlit tempo pohybu se jí také moc nechtělo. Avšak na konci programu dokázala holčička odhadnout, na kterou činnost bude svým pohybem stačit a která jí naopak bude dělat problém. Podle toho dokázala vždy „rozložit“ svoje síly a energii.

Denisa (6) – na počátku ji hudebně pohybové aktivity příliš neoslovily. Když ale po několika sezeních zjistila, že existuje mnoho her, které se na první pohled jako hudebně pohybové nejeví, s radostí se zapojila. Vždy se snažila najít někoho, kdo by se stal jejím vzorem a mohla se naň soustředit. Na konci programu už si sama dávala do spojitostí hudebně pohybové aktivity s informacemi, které se k ní dostávaly z okolí. Jako například, že bouřku může doprovázet blesk i hrom.

Eliška (6) – během prvního sezení byla holčička zamlklá a nerada o něčem diskutovala. Raději poslouchala diskuzi ostatních. U holčičky bylo znát, že potřebuje být chválená. Při mém posledním sezení, kterého se Eliška zúčastnila bylo patrné, jak se zapojuje do diskuzí. Kladla stále nové otázky, na které hledala odpověď.

Kateřina (6) – již na počátku jsem pozorovala, že je velice energická. Před každou aktivitou se mě ptala, proč to budeme dělat a k čemu je to dobré. Stále se ze zaujetím na něco vyptávala a zkoumala průběh všech aktivit. Při našem posledním setkání se mnou již nediskutovala. Vše si s chutí zahrála a snažila se novou hru zapamatovat, aby si ji mohla zahrát s mladším sourozencem.

Lukáš (6) – jen málokdo byl hned od začátku tak soutěživý jako Lukáš. Nezajímal ho příliš obsah a souvislosti mezi aktivitami, jako spíše to, kde by mohl „vybít“ svoji přebytečnou energii a aby mohl být tím nejlepším ze všech. Jeho soutěživost s ostatními ho provázela po celý rok. Po posledním sezení však dokázal ocenit i snažení ostatních dětí. Projevilo se to zejména při situaci, kdy si s poraženými podával ruku.

Nela (6) – v počátcích programu působila spíše tichým a vystrašeným dojmem. Celkově se bála projevit a své názory také nevyjadřovala. Postupem doby se však „otrkala“ a na konci školního roku už byla velice samostatná. Při našem posledním setkání se Nela již dokázala do aktivit plně zapojit a měla velikou radost, když se jí povedla věc, za kterou jsem holčičku pochválila. Například při tanci na židlích, když zvedla hned napoprvé správnou končetinu.

Honza (6,5) – u Honzy bylo znát už od počátku, že ho hudebně pohybové aktivity zaujaly. Vždy se soustřeďoval na činnost, kterou při hrách dělal a snažil se ji udělat co nejlépe. Byl pro ostatní děti takovým vzorem. Na konci programu už na něm bylo znát, že je na školu připravený ve všech směrech. Okamžitě reagoval a snažil se informace ze sezení aplikovat i do běžného života. Jako například, že na procházce/vandru půjde vždy jen vlevo.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, zda je možné v podmínkách MŠ rozvíjet vybrané klíčové kompetence (dále jen KK) pomocí hudebně pohybových aktivit a zejména kompetenci k učení. Zároveň jsem měla ověřit, zda vytvořený program, jehož hlavní součástí jsou hudebně pohybové aktivity, přispěl k rozvoji KK k učení u dětí předškolního věku. Šetření bylo realizováno s předškolními dětmi z jedné třídy MŠ. Velice dobře se mi s dětmi spolupracovalo. Přisuzuji to malému počtu dětí, které docházely na setkání, takže jsem se jim mohla více věnovat.

Domnívám se, že KK k učení se dá pomocí hudebně pohybových aktivit rozvíjet. Každé dítě udělalo během roku jistý pokrok vpřed a všechny se stanou školáky. Hudebně pohybové aktivity dětem pomohly zapamatovat si informace z různých oblastí. Mateřská škola nabízí dětem spoustu podnětů, které se dají k rozvíjení této kompetence využít. Hudebně pohybové aktivity jsou jedním z nich. Rozvoj KK k učení zásadně ovlivňuje osobnost a postoje každého dítěte. Během celého roku jsem měla možnost pozorovat, jak se KK k učení u jednotlivých dětí rozvíjí za pomoci hudebně pohybových her a činností. Musím přihlížet také k tomu, že „předškoláci“ se stali během roku dětmi, které budou v blízké době školáky.

Realizaci a průběh programu jsem opakovaně konzultovala s učitelkou dětí. Rovněž jsem s ní hovořila o hodnocení výstupů v jednotlivých tématech. Program jsem realizovala během celého roku a zúčastnilo se ho celkem 10 dětí. Dopředu jsem měla zjištěna témata, která byla v TVP, a mohla jsem tedy na ně svými činnostmi navázat. V každé činnosti jsem se snažila rozvíjet u dětí KK k učení, aby získaly elementární poznatky o dějích v přírodě, mezi lidmi, ale také aby si všímaly souvislostí, které má mezi sebou komunitní kruh a hudebně pohybové činnosti. Cíl, který jsem měla vždy dopředu stanovený, se mi s dětmi podařilo během každého sezení splnit. Myslím si, že ze všech druhů činností, které děti během celého roku se mnou dělaly, se jim nejvíce líbily ty, u kterých mohly dělat „velký rámus“.

Důležité bylo i povzbuzování, děkování a pochvala (zpětná vazba) ode mě k dětem. Bylo znát, že když za něco byly pochváleny, mnohem raději se pouštěly do aktivit a her, které jsem pro ně měla nachystané.

Celkově se tedy domnívám, že program, který jsem realizovala, přispěl u dětí k rozvoji KK k učení a je realizovatelný v podmínkách, které MŠ vytvářela. Je patrné, že hudební, pohybové nebo hudebně pohybové činnosti a hry jsou nedílnou součástí

utváření osobností dětí a také napomáhají jejich rozvíjení. Jistě jsou dobrým prostředkem, jak rozvíjet všechny KK, nejen ty k učení.

Přehled použitých zdrojů

- BELZ, H., SIEGRIST, M.: *Klíčové kompetence a jejich rozvíjení: východiska, metody, cvičení a hry*. Praha, Portál 2001. ISBN 80-7178-479-6.
- ČÁP, J., MAREŠ, J.: *Psychologie pro učitele*. Praha, Portál 2007. ISBN 80-7367-273-1.
- FRANĚK, M.: *Hudební psychologie*. Univerzita Karlova v Praze, Karolinum 2009. ISBN 978-80-246-0965-2.
- HANŠPACHOVÁ, J.: *Veselé hry s malými dětmi*. Praha, Portál 1999. ISBN 80-7178-335-8
- HOLAS, M.: *Malý slovník základních pojmů z hudební pedagogiky a hudební psychologie*. Praha, Akademie múzických umění 2001. ISBN 80-85883-79-1.
- KANTOR, J., LIPSKÝ, M., WEBER, J., A KOL.: *Základy muzikoterapie*. Praha, Grada Publishing 2009. ISBN 978-80-247-2846-9.
- KOŤÁTKOVÁ, S.: *Dítě a mateřská škola*. Praha, Grada Publishing 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.
- KOŤÁTKOVÁ, S.: *Hry v mateřské škole v teorii a praxi : význam hry, role pedagoga, cíl hry, soubor her*. Praha, Grada Publishing 2005. ISBN 80-247-0852-3.
- KULHÁNKOVÁ, E.: *Hudebně pohybová výchova : metodická příručka pro hudební výchovu ve škole*. Praha, Portál 2000. ISBN 80-7178-437-0.
- MIKLÁNKOVÁ, L., BEDNÁŘOVÁ, H.: *Písnička si hraje s námi*. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2010. ISBN 978-80-244-2507-8.
- MIKLÁNKOVÁ, L.: *Hudba jako prostředek motivace a iniciace žáka v tělesné výchově*. Olomouc, Univerzita Palackého v Olomouci 2007.
- PETRIČ, T., A KOL.: *Sportovní příprava dětí*. Praha, Grada Publishing 2008. ISBN 978-80-247-2643-4.
- SMOLÍKOVÁ, K. A KOL. (VÝZKUMNÝ ÚSTAV PEDAGOGICKÝ V PRAZE): *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha, VÚP Praha 2004. ISBN 80-87000-00-5.

Internetové zdroje

- HUČÍNOVÁ, L.: *Klíčové kompetence v RVP ZV* [online]. 2005 [cit. 2011-05-15]. Články – Základní vzdělání. Dostupné na WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/335/klicove-kompetence-v-rvp-zv.html>>.
- HUČÍNOVÁ, L.: *Klíčové kompetence – nová výzva z EU II.* [online]. 2004 [cit. 2011-05-16]. Články – Základní vzdělávání. Dostupné na WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/13/KLICOVE-KOMPETENCE-%E2%80%93-NOVA-VYZVA-Z-EU-II.html>>.
- HUČÍNOVÁ, L.: *Klíčové kompetence – nová výzva z EU I.* [online]. 2004 [cit. 2011-05-16]. Články. Dostupné na WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/10/KLICOVE-KOMPETENCE-%E2%80%93-NOVA-VYZVA-Z-EU-I.html>>.
- KRITICKÉ MYŠLENÍ. *39 klíčových kompetencí pro Evropu.* [online]. 23. 1. 2001 [cit. 2011-06-16]. Přečtěte si. Dostupné na WWW: <<http://www.kritickemysleni.cz/prectetesi.php?co=lekce/kompetence>>.